Б 51193

Ватанни севмак иймондандур!

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг газетаси

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

1993 йил 4 ноябрь пайшанба № 206—207 (21.558). Сотувда эркин нархда.

Ўзбекистон Фанлар академияси олимлари, илмий-техник ходимлари, барча мутахассислар ва хизматчиларига

Азиз дўстлар!

Сизларни Ўзбекистон Фанлар академияси ташкил этилганининг 50 йиллиги билан чин дилдан, самимий табриклайман.

Ўтган давр мобайнида республикамизда илм-фаннинг ривожланишида, истеъдодли миллий олимларни тайёрлашда, илмий тадқиқот ишлари савиясини жаҳон талаблари даражасига кўтаришда арзигулик ишлар қилинди. Математика, электроника, қуёш энергиясидан фойдаланиш, ўсимликлар биокимёси, тарих ва иқтисод каби соҳаларда ўзбек олимлари қилган қатор кашфиётлар жаҳон илмий жамоатчилиги томонидан эътироф этилгани бизда яратилган фан тизимининг ниҳоятда катта имкониятларга эга эканини намойиш этди.

Қадимдан жаҳонга машҳур олиму фузалоларни етказиб берган она юртимиз Ўзбекистонда мустақилликка эришилган бугунги саодатли кунларда илму фанни тараққий эттириш, уни янги миллий мазмун билан бойитиш, жаҳоннинг энг илғор илмий марказлари билан халқаро алоқаларни яна ҳам ривожлантириш борасида дадил одимлар ташланмоқда. Давр ўзбек миллий фанининг жаҳон маърифий тараққиётига дахлдорлигини, фундаментал фан равнақини, назария билан амалиёт бирлигини таъминлашни, ҳар бир ишланма ва ихтирочилик тез фурсатда ишлаб чиқаришга жорий этилишини вазифа қилиб қўймоқда.

Ишончим комилки, Фанлар академияси бу эзгу ният йўлида ташаббускорликни, ташкилотчиликни қўлдан бермайди, юрт ва миллат тақдири, обрўйи ва ёрқин келажаги учун бор имкониятларни фидойилик билан ишга солади.

Сизларга, азиз дўстлар, сиҳат-саломатлик, оилавий бахт, тинчлик ва омонлик тилайман, илмий изланиш йўлидаги заҳматли, аммо шарафли ишларингизда улкан омадлар ҳамиша ёр бўлсин!

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. КАРИМОВ.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ ТАШКИЛ ЭТИЛГАНИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ МУНОСАБАТИ БИЛАН БИР ГУРУҲ ХОДИМЛАРНИ МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Республика фани ва маданиятини ривожлантиришдаги кўп йиллик самарали меҳнати, юксак малакали илмий-педагогик кадрлар тайёрлашдаги хизмати, жамоат турмушида фаол иштирок этгани учун ва республика Фанлар академияси ташкил қилинганининг 50 йиллиги муносабати билан қуйидагиларга Ўзбекистон республикасининг Фахрий унвонлари берилсин:

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ФАН АРБОБИ»

Аҳмедов Ғулом Аҳмедович — фалсафа ва ҳуқуқ институтининг етакчи илмий ходими

Орипов Эргаш Орипович — кимё институтининг лаборатория мудири

Ҳабибуллаев Пўлат Қирғизбоевич — иссиқлик физикаси бўлимининг раҳбари

Юнусов Муҳаммаджон Собирович — ядро физикаси институтининг лаборатория мудири

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ЁШЛАР МУРАББИЙСИ»

Одилов Тешабой — ботаника институтининг марказий гербарий раҳбари.

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН МАДАНИЯТ ХОДИМИ»

Муҳаммадхонова Раъно — математика институтининг илмий котибаси

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ТРАНСПОРТ ХОДИМИ»

Саидов Эркин Абдулаҳадович — Ўзбекистон Фанлар академияси автобазасининг ҳайдовчиси

ҚУЙИДАГИЛАР ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАНСИН:

Асқаров Мирхожи Асқарович — химия ва физика полимерлари институтининг лаборатория мудири

Ашрапов Товфиқ Бўриевич — ядро физикаси институти ядро реакторининг бош муҳандиси

Боқиев Музаффар — Фанлар академияси сейсмология институтининг илмий ишлар бўйича директор муовини

Зокиров Пўлат Қодирович — ботаника боғининг директори

Камолов Собир — республика Фанлар академиясининг вице-президенти, Қорақалпоғистон бўлимининг раиси

Муниров Қувомиддин — Шарқшунослик институтининг бўлим бошлиғи

Муҳаммадхонова Холида Тўхтаевна — Фанлар академияси президиуми илмий кадрлар бошқармасининг бош мутахассиси

Руми Виктория — «Биолог» ишлаб чиқариш бирлашмасининг илмий маслаҳатчиси

Сутягин Владимир Михайлович — Ўзбекистон Фанлар академияси Тошкент илмий тадқиқот ва лойиҳалаш бўлимининг директори, бош архитектори

Убайдуллаев Исматулло Ҳабибуллаевич — Кибернетика институтининг бош илмий ходими

Ўринбоев Асом — Шарқшунослик институтининг бўлим бошлиғи

Усмонхўжаев Неъмат Маҳмудович — энергетика ва автоматика институтининг лаборатория мудири

Ҳожиметов Ғоибназар Ходиевич — механика ва иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлиги институтининг лаборатория мудири.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,

1993 йил 3 ноябрь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ САЙЛОВИНИ ЎТКАЗУВЧИ МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИНИНГ АХБОРОТИ

1993 йил 3 ноябрда Қ. А. Аҳмедов раислигида Марказий сайлов комиссиясининг мажлиси бўлиб ўтди.

Комиссия Қорақалпоғистон Республикаси 497-Беруний шаҳар сайлов округида ўрни бўшаб қолган депутат ўрнига 1993 йил 31 октябрда бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари сайлови натижаси тўғрисидаги округ сайлов комиссиясининг баёнини кўриб чиқиб ва «Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари сайлови ҳақида»ги қонуннинг 21 ва 49-моддаларига мувофиқ мазкур округдан сайланган Ўзбекистон Республикаси халқ депутати, Беруний тумани касалхонаси жарроҳлик бўлими мудири, Беруний шаҳрида яшовчи Оразалиев Бозорбой Ҳайитбоевични рўйхатга олди.

ЎЗБЕКЧА ШОВ-ШУВ

ПРЕЗИДЕНТ КАРИМОВ ПАРИЖДА

ПАРИЖ. 2 ноябрь. («Правда»нинг ўз мухбири). Ўзбекистон Президенти И. Каримов Францияга қилган расмий сафари пайтида республика Президенти Ф. Миттеран, бош вазир Э. Балладюр ва ҳукумат аъзолари билан жиддий музокаралар юритди.

Ўзбекистон Президенти 200 нафар саноатчилар, Франциядаги корхоналар ва банкларнинг раҳбарлари билан ҳам учрашди. У мулоқотда бўлганларни Ўзбекистон билан алоқани ривожлантиришга, республика иқтисодиётига сармоя сарфлашга даъват қилди. Шунда «Сосьете Женераль» банкининг вакили И. Каримовдан француз бизнесчиларига қандай кафолот бера олишингиз мумкин, деб сўраганда меҳмон кулиб қўйди ва кафолатни жомадонида олиб келганлигини айтди. Бу гапдан ҳамма кулиб юборди, лекин кейин маълум бўлишича Президент ҳазиллашмаган экан. У Парижга жуда қимматбаҳо юк — олтин қуймасини олиб келган, уни ўша заҳоти Елисей даласидаги «Креди коммерсиаль де Франс» банки ертўласига топширган экан. Франция билан ҳамкорликдаги лойиҳаларга берилган кафолат шунинг ўзи эди.

«Ўзбекча шов-шув» ҳаётда эҳтиёткор бўлган французларга жуда маъқул тушди. Президент Каримов уларни забт этди ва шу боисдан «Эльф — акитэн» концерни билан Ўзбекистонда нефть қазиш ва нефть конларини излаб топиш ҳақида, «Бюиг» фирмаси билан Хивада 275 миллион франк баҳодаги меҳмонхона қуриш лойиҳаси бўйича, Дасса фирмаси, бошқа Франция саноат бирлашмалари билан нафақат муваффақиятли ва балки жуда аниқ музокаралар юритди. Франция матбуотининг таъкидлашича, иқтисодиёти узоқ йиллар амалда бир хил соҳага ихтисослашган ва асосан пахта етиштиришга мўлжалланган Ўзбекистон эндиликда янги миллий саноат яратиш, шунингдек, атроф-муҳитни, биринчи навбатда қуриб бораётган Орол денгизини тубдан ўзгартириш вазифасини ўз олдига қўймоқда.

Шарҳловчиларнинг фикрига кўра, олтин ишлаб чиқариш бўйича жаҳонда саккизинчи ўринда турган Ўзбекистоннинг кенг миқёсдаги лойиҳалари ва бу мамлакат олтин қуймалари довруғи Французларни ҳамкорлик қилишга ундаяпти. Дарвоқе, матбуотнинг таъкидлашича, Каримов худди шу тарица АҚШ ва Швейцария банкларида умумий ҳажми 2,3 миллиард франк турадиган 3200 олтин қуймасини жойлаштириб, уларни ҳамкорлик қилишга жалб этган.

Владимир БОЛЬШАКОВ,
(«Правда» газетасининг 3 ноябрь сонидан).

Маълумки, яқинда матбуотда Ҳиндистоннинг Ҳайдаробод шаҳрида истиқомат қилаётган Бобурийлар сулоласининг вакили, «Ҳиндистондаги мўғуллар оиласи» жамиятининг бош котиби жаноб Зиёвиддин Тусийнинг республикамиз Президентига мактуби ва Ислом Каримовнинг ўша мактубга жавоби эълон қилинган эди. Куни кеча шу жамият раисаси, сўнгги бобурий ҳукмдор — Баҳодиршоҳ иккинчи — Зафарнинг набираси бегим Соҳиба Лайло Уммахонидан юртбошимиз номига мактуб келди. Қуйида шу мактубни эътиборингизга ҳавола этмоқдамиз.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Жаноби олийлари,

Биз, темурийлар хонадонининг аъзолари, Сиз жаноби олийларининг ўғлим Зиёвиддин Тусийга йўллаган шахсий номангизни олиш бахтига мушарраф бўлдик. Сизнинг мактубингизда баён этилган самимий ва эзгу тилаклар Темурий ҳукмдорлар вориси бўлмиш фарзандимни бениҳоя масрур этди.

Мен кексайиб қолган бир аёлман, шу боис ҳам умримнинг ҳар бир кунини Худонинг улуғ неъмати деб биламан. Мен тақдирнинг кўп жабру жафоларини бошимдан ўтказдим. Шукр, ҳозир ҳузур-ҳаловатда умргузаронлик қилмоқдаман, аммо бизнинг Темурий сулоламиз беҳад қийинчиликларга дучор бўлди. Биз хиёнат, макр-ҳийла азобларини ҳам кўп тортдик, сабаби — насл-насабимизнинг ноёблигидадир. Фақат Темурийлар хонадонига хос бўлган сабот-матонатгина бизни ғурбат ва муҳтожлик чангалидан халос этди. Беҳисоб кулфат ва йўқотишларга қарамасдан биз асло таслим бўлмадик, қалбимиздаги некбин руҳ ҳеч қачон сўнгани йўқ. Шу кунларда ҳам тирикчилик ўтказиш учун жонимиз борича ҳаракат қилишимизга тўғри келади. Аммо, ишончимиз комилки, Оллоҳ бизни ўз паноҳида сақлайди ва мадад беради.

Жаноби олийлари, мен сиз орқали Ўзбекистоннинг жами фарзандларига дуои салом йўллайман. Умид қиламанки, менинг бу сўзларим инсон зотини эъзозлагувчи барча кишиларга етиб боражак ва улар фақат Оллоҳнинг иродаси билангина сизнинг навқирон давлатингиз жаҳон ҳамжамияти даврасидан муносиб ўрин олганини англаб етадилар.

Азиз ўзбекистонлик биродарлар, ҳаётнинг ҳамма жабҳаларида юксак довонларни забт этишингиз учун сизлар ҳали олис ва машаққатли йўлни босиб ўтишингиз лозим. Фаровонликка элтувчи бу йўлингиз равон ва текис бўлиши учун ёш насллар тарбияси борасида кўп меҳнат қилишингиз даркор. Ўз ҳукуматингизга содиқ бўлинг, ҳамиша аҳил, баҳамжиҳат бўлинг — ана шундагина турмуш қийинчиликларини енгишга қодир бўласиз. Соҳиби карам Оллоҳ таолонинг марҳамати ила сизларнинг насабингиз жасур ва мард инсонлар зотига бориб туташади. Шуни ёдингизда тутингки, Оллоҳнинг илоҳий йўриқларига риоя этсангиз, у ҳамиша сизларга ёр бўлгай. Оллоҳ орангиздан муносиб бир кишини сайлаб олиб, уни сизларга раҳнамо айлаган ва сизларни ёруғ кунларга етказишни унга амр этган экан, барчангиз унинг доно ўгитларига амал қилишингиз лозим. Шундагина сизлар бошқа эл-элатлар орасида ажралиб турадиган буюк миллатга айлана оласиз. Ўзларингизга етакчи этиб сайлаганингиз зот эса, билингки, халифадир. Шу боис ҳам бахтингизни бой берманг, ҳамфикр бўлиб, ҳамкор бўлиб, бирлашибгина давлатингиз олдида турган қийинчиликларни бартараф қилишингиз мумкин. Агар ақл-идрок сўзига қулоқ тутсангиз, сизларни гўзал истиқбол кутажаги муқаррардир.

Шу муносабат билан мен XIV асрда яшаб ўтган машҳур авлиё ва уламо шайх Валиуллоҳ Бухорий ўша пайтдаёқ бугун содир бўлаётган воқеаларни башорат қилиб кетганини эслайман. Унинг кароматлари форс тилида назмий йўсинда битилган «Маснавий» асарида баён этилган эди. Шуни қайд этишни истар эдимки, бу зот 600 йил муқаддам ниманики башорат қилган бўлса, аксарияти бугун рўёбга чиқиб турибди. Иншооллоҳ, қолганлари ҳам рўёб топгай!

Буюк бобокалоним Бобурнинг 510 йиллик таваллуд тўйи юксак мақомда нишонланишига ишончим комил. Сиз жаноби олийларининг бу борада улкан саъй-ҳаракат кўрсатаётганингиз эса бизни чексиз қувонтирмоқда.

Оллоҳ таолодан сизга сиҳат-саломатлик, куч-қувват тилаб қоламан. Ишончим комилки, яратган тангрининг ўзи сизнинг эзгу ишларингизга мададкор бўлгай.

Бегим Соҳиба Лайло УММАХОНИ,
«Ҳиндистондаги мўғуллар оиласи» жамиятининг раисаси.

Ҳайдаробод шаҳри,
Ҳиндистон Республикаси

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА ФРАНЦИЯ РЕСПУБЛИКАСИ ЎРТАСИДА ДЎСТЛИК ВА ҲАМКОРЛИК ТЎҒРИСИДА

ШАРТНОМА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси дўстлик ва ҳамкорлик муносабатларини ривожлантириш истагидан келиб чиқиб, ўз муносабатларини ишонч асосида ва умуминсоний қадриятлар, озодлик, демократия ва адолат принципларига риоя қилиб қуришга қатъий ишониб,

давлатлараро муносабатларда халқаро ҳуқуққа устиворликни бериб,

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг мақсадлари ва принципларига асосланиб, Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгашининг Хельсинки якунловчи акти ва янги Европа учун Париж хартияси юзасидан қабул қилган мажбуриятларни тасдиқлаб,

ўзбек-француз ҳамкорлигининг янада ривожланиши Европа ва Осиёда тинчлик, хавфсизлик ва барқарорликни мустаҳкамлашга хизмат қилишини англаган ҳолда,

Европа иттифоқини тузиш истиқболини ҳамда унинг якдил ва тинч Европа қурилишида ҳиссасини инобатга олган ҳолда,

қуйидагилар тўғрисида келишиб олдилар:

1-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси ўз муносабатларини бир-бирларини суверен ва тенг давлатлар сифатида кўриб, уларни дўстлик, ўзаро ишонч ва барча соҳаларда яқин ҳамкорлик руҳида қурадилар.

Иккала томон ушбу шартнома қоидаларини амалга ошириш учун зарур ҳолларда бошқа битимлар тузиш ҳақида келишдилар.

2-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси икки томонлама ҳамда кўп томонлама асосларда сиёсий ҳамкорликни амалга оширадилар.

Умуминсоний озодлик ва демократия қадриятларини тан олиб, асосий эркинликлар, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш учун, хусусан, халқаро ваколатли ташкилотлар доирасида ҳамкорлик қиладилар.

Халқаро хавфсизликни ўрнатиш, низоларнинг олдини олиш, давлатлараро муносабатларда халқаро ҳуқуқ устиворлигини таъминлаш учун ҳаракат қиладилар.

3-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси икки томонлама муносабатлар бўйича фикрлар алмашиш учун, шунингдек, икки томонни қизиқтирувчи халқаро муаммолар, хусусан, Европада ҳамкорлик ва хавфсизлик масалалари юзасидан тегишли даражада мунтазам маслаҳатлар ўтказиб турадилар.

Томонлар бу масалаларда мумкин қадар ёндашишларини яқинлаштиришга ва агар лозим топсалар, биргаликда ёки мувофиқлаштирилган ҳаракат қиладилар.

Шу мақсадларда томонларнинг розилиги билан олий даражадаги учрашувлар ташкил қилинади. Ташқи ишлар вазирлари эса йилига камида бир мартадан учрашиб турадилар.

Иккала давлат Ташқи ишлар вазирлиги вакиллари ўртасидаги ишчи кенгашлар заруратга қараб ўтказилади.

Иккала давлатнинг ҳукумати вакиллари ўзаро қизиқтирувчи масалаларни муҳокама қилиш учун заруратга қараб учрашиб турадилар.

4-МОДДА

Агар томонлардан бирининг фикрига кўра, тинчликка таҳдид солувчи, тинчликни бузувчи ёки хавфсизликнинг олий манфаатларига хавф етказувчи ҳолатлар пайдо бўлса, бир томон бошқа томонга ушбу масала юзасидан улар ўртасида зудлик билан маслаҳатлар ўтказишни талаб қилиб мурожаат этиши мумкин. Томонлар ушбу вазиятни ечишга зарур воситаларни аниқлаш юзасидан умумий ёндашувларни ишлаб чиқувчи чоралар кўрадилар.

5-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси улар аъзо бўлган халқаро ташкилотлар доирасида, хусусан, Бирлашган Миллатлар Ташкилотида, лозим топсалар, ўз ёндашувларини мувофиқлаштириб туриш ва шу ташкилотда белгиланган ҳаракатларни самарали амалга ошириш мақсадида маслаҳатлашиб турадилар.

6-МОДДА

Франция Республикаси Ўзбекистон Республикаси ва Европа ҳамжамиятлари ўртасидаги муносабатларни ривожлантиришни рағбатлантириш мажбуриятини олади.

Франция Республикасининг Ўзбекистон Республикаси билан икки томонлама тузилган битимлар доирасида олган мажбуриятлари Европа ҳамжамиятининг битимларини ва уларни амалга ошириш борасида қабул қилинган ҳужжатларини ҳурмат қилади.

7-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгаши доирасида ҳамкорлик қиладилар.

Томонлар барқарорликни, хавфсизлик ва Европа қитъасида ҳуқуқий . давлатни таъминлаш борасида ўз институтларини мустаҳкамлаш учун, хусусан, ҳуқуқий соҳада биргаликда ҳаракат қиладилар.

Улар, хусусан, низоларнинг олдини олишга ёрдамлашувчи муҳим принципларни амалга оширишни рағбатлантирадилар.

8-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси умумий хавфсизлик ва ягона ташқи сиёсатни амалга оширишни кўзда тутувчи, Европа давлатлари ўртасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлаш имконини берувчи ва қитъада ҳамда бутун дунёда барқарорлик ишига ҳисса қўшувчи Европа иттифоқи тузилишининг муҳимлигини таъкидлашади.

9-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси қуролсизланиш бўйича битимларнинг Европада ва бутун дунёда барқарорликни таъминлашда катта ҳиссасини таъкидлаб, Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгаши доирасида қуролсизланиш жараёнини, ишонч ва хавфсизликни мустаҳкамлаш ва низоларнинг олдини олишни хавфсизлик бўйича анжуманлар доирасида қўллаб-қувватлайдилар.

Томонлар оммавий қирғин қуролларини тарқатишнинг олдини олиш юзасидан ўз чораларига алоҳида аҳамият бериб, шу мақсадларда халқаро инстанцияларда келишилган ҳолда йўл тутадилар.

10-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси ҳарбий соҳада алоқаларни ривожлантирадилар ва чуқурлаштирадилар. Шу мақсадда томонлар мунтазам равишда ўз ҳарбий концепциялари бўйича фикр алмашиб турадилар.

Улар Ташқи ишлар ва Мудофаа вазирликлари, шунингдек иккала давлатнинг қуролли кучлари бош штаблари ўртасидаги алоқаларни рағбатлантирадилар.

11-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси қишлоқ хўжалиги, энергетика, минерал ресурслар, саноат, транспорт ва телекоммуникация соҳаларида ҳамкорликни ривожлантиришга биринчи даражада аҳамият берадилар.

12-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси ижтимоий, иқтисодий соҳада кадрлар тайёрлашда ҳамкорликни ривожлантирадилар.

Ҳар қайси томон ўз ҳудудида бошқа томоннинг корхонаси фаолиятининг шароитини яхшилаш учун, хусусан, тўғри сармоялар ва қўйилган маблағларни ҳимоялаш соҳасида ҳаракат қиладилар.

Томонлар иқтисодий ахборотни кенг алмашишни рағбатлантирадилар ва иккала давлатнинг ишбилармон кишилари ва фан вакиллари учун ушбу ахборотга йўл очилишини таъминлайдилар.

13-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси халқаро иқтисодий ташкилотлар ва молиявий институтлар доирасида ўзаро манфаатларини ҳимоя қилган ва бошқа давлатлар билан келишилган ҳолда ҳамкорлик қиладилар.

14-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси икки давлат парламентлари ўртасида ҳамкорликка кенг йўл очиб берадилар.

Томонлар иккала давлатнинг шаҳарлар ва минтақалари ўртасидаги тўғри алоқаларни, хусусан, ушбу шартноманинг қоидаларига мувофиқ ҳолда шаҳарларнинг биродарлашувини ҳам рағбатлантирадилар.

Томонлар икки мамлакатнинг сиёсий, жамоат, касаба ташкилотлари ўртасидаги ҳамкорликни осонлаштирадилар.

15-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси таълим, маданият, фан, техника ва кадрлар тайёрлаш соҳаларида ҳамкорликни мустаҳкамлайдилар.

Маданий, илмий-техникавий ҳамкорликнинг принциплари томонлар ўртасидаги алоҳида битимда ифодаланади.

Томонлар иккала мамлакатда маданий муассасаларни тузишни рағбатлантирадилар.

Ҳар бир томон ўз халқларини бошқа томоннинг илмий-техникавий, маданий ютуқлари билан таништиришга ҳаракат қилади, шу мақсадларда, хусусан, бошқа томоннинг китоблари ва босма нашрларини тарқатишни осонлаштиради.

Томонлар барча қизиққан шахсларга бошқа томоннинг тил, маданият, адабиёт ва тарихини ўрганиш имкониятларини яратиб беришга ҳаракат қиладилар.

Ўзбекистон Республикаси билан Франция Республикаси халқлари ўртасида ўзаро тушунишни янада яхшилашни таъминлаш мақсадида томонлар оммавий ахборот воситалари соҳасида ҳамкорликни ривожлантирадилар.

Томонлар иккала мамлакат фуқаролари, хусусан, француз ва ўзбек ёшлари ўртасидаги алоқаларни рағбатлантирадилар.

Улар шунингдек, спорт ва туризм соҳасида ҳамкорликни рағбатлантирадилар.

Томонлар ҳамкорликнинг ҳамда маданият, фан ва техника соҳаларида ўзаро алмашишнинг йўналишларини белгилаган ва уларни рўёбга чиқаришнинг амалий тадбирларини ваколатли вакиллари иштирокида аниқлаган умумий лойиҳаларни мунтазам равишда ишлаб чиқишга киришадилар.

16-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси атроф муҳитни ҳимоялашнинг муҳимлигини англаган ҳолда, бу соҳада яқиндан ҳамкорлик қиладилар ва Европа ҳамда халқаро миқёсда биргаликдаги ҳаракатларини ривожлантиришга интилиш мажбуриятини оладилар.

17-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси консуллик ишлари соҳасида ўз ҳамкорлигини бошлайдилар ва ривожлантирадилар. Томонлар ўз фуқароларининг икки давлат ўртасида бориш-келишларини яхшилаш учун тегишли шарт-шароитлар яратиб берадилар.

18-МОДДА

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси иккала мамлакатнинг ҳуқуқий муҳофаза қилувчи идоралари ўртасидаги, хусусан, фуқаролик ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш соҳасидаги ҳамкорликка кўмаклашадилар.

Томонлар, миллий ҳавфсизлик идоралари, хусусан, интерпол доирасида, уюшган жиноятчиликка, наркотикларни ғайриқонуний тарқатишга ва контрабандага, шунингдек санъат асарларини норасмий олиб ўтишга қарши курашда ҳамкорликни уюштирадилар. Улар халқаро терроризмга қарши кураш соҳасида тегишли ҳамкорликни йўлга қўйишга ҳаракат қиладилар.

19-МОДДА

Ушбу шартноманинг қоидалари томонларнинг учинчи мамлакатлар олдида олган мажбуриятларига дахл қилмайди ва уларга қарши қаратилмаган.

20-МОДДА

Ушбу шартнома ратификация қилиниши лозим ва ратификация ёрлиқлари билан алмашган кундан 30 кун ўтгандан кейин кучга киради.

Мазкур шартнома 10 йил муддатга тузилди ва кейинги ҳар беш йиллик муддатга автоматик равишда узаяди. Томонлардан ҳар бири ушбу шартномани истаган вақтда бошқа томонни дипломатик каналлар орқали ёзма тарзда хабардор қилиб, бекор қилиши мумкин.

Шартноманинг денонсация бўлиши ёзма хабарни олгандан сўнг 6 ой ўтгач кучга киради.

Париж шаҳрида, 1993 йил 27 октябрда, икки асл нусхада, ҳар бири ўзбек ва француз тилларида тузилди, иккала матн ҳам бир хил кучга эга.

Ўзбекистон Республикаси номидан
Ўзбекистон Республикаси Президенти
Ислом КАРИМОВ.
Ташқи ишлар вазири
Саидмухтор САИДҚОСИМОВ.

Франция Республикаси номидан
Франция Республикаси Президенти
Франсуа МИТТЕРАН
Бош вазир
Э. БАЛЛАДЮР.
Ташқи ишлар вазири
Ален ЖЮППЕ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУКУМАТИ БИЛАН ФРАНЦИЯ РЕСПУБЛИКАСИ ҲУКУМАТИ ЎРТАСИДА МАДАНИЙ, ИЛМИЙ ВА ТЕХНИКАВИЙ ҲАМКОРЛИК ТЎҒРИСИДА

БИТИМ

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати билан Франция Республикаси ҳукумати, қуйида томонлар деб аталиб,

Ўзбекистон Республикаси ва Франция Республикаси ўртасида 1993 йил 27 октябрда Парижда имзоланган дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартномага биноан,

Европа Хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгашининг Хельсинкидаги имзоланган якуниловчи актининг принципларини ҳурмат қилиб,

икки давлатнинг маданий ўзига хослигини ва иқтисодий эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда таълим, билим олиш, маданият, фан, техника ва кадрлар тайёрлаш соҳаларида ҳамкорликни кенгайтиришни ва ушбу билан икки халқ ўртасида ўзаро тушунишни ва дўстликни чуқурлаштиришни истаб,

қуйидагилар ҳақида келишдилар:

1-МОДДА

Ҳар бир томон ўз ҳудудида бошқа давлат маданиятидан эркин фойдаланишни кафолатлайди ва ўз жамоатини бошқа томоннинг маданий бойликлари ва бу соҳадаги ютуқлари билан бевосита таништиришга интиладилар.

Томонлар амалдаги ёки ўз давлатлари ҳудудида очилиши мумкин бўлган маданият ташкилотлари фаолиятини рағбатлантирадилар ва вазифаларининг бажарилишини осонлаштирувчи мумкин ва бор чораларни ўз қонунлари доирасида қабул қиладилар.

Ҳар бир аҳдлашувчи томон ўз ҳудудида бошқа томон маданиятининг тарқатилишига, хусусан:

— бошқа томоннинг интеллектуал ва санъат дунёсининг арбобларини, шунингдек, рассомлар, ҳайкалтарошлар, архитекторлар, режиссёрлар, композиторлар, музей ходимлари, ёзувчилар, кутубхоначиларни ҳамда олий санъат ўқув юртларига ёш ижрочиларни ўқув стажировкаларига ва ёш маданият ходимларини маданият институтларида тайёрлаш учун таклиф қилиш йўли билан;

— турли ҳужжатлар ва маълумотлар алмашиш йўли билан кўмаклашадилар.

Томонлар маданий мерос ва тарихий ёдгорликларни муҳофаза қилиш соҳасида маъмурий, ҳуқуқий ва техникавий ҳамкорликка кўмаклашадилар. Улар, жумладан, миллий меросни сақлаш соҳасида кадрлар тайёрлашни рағбатлантирадилар.

2-МОДДА

Аҳдлашувчи томонлар ўз ҳудудларида бошқа давлатнинг тили ўрганилишининг амалга оширилишига ҳаракат қиладилар.

Франция томони, 1992 йил ноябрда Тошкентда Франция элчиси ва Ўзбекистон Республикасининг халқ таълими ҳамда олий ва махсус ўрта таълим вазирлари имзолаган педагогик ва лингвистик ҳамкорлик тўғрисидаги эслатма руҳида, олий малакали мутахассисларни (тил масалалари бўйича Атташе, лектор ва ўқитувчилар) жалб қилиб, Францияда ҳамда Ўзбекистонда лингвистик стажировкаларни ташкил қилиб, француз тилини ўқитишнинг, янги мактаб ўқув китобларини ва аудиовизуал методлар тузиш соҳасида ҳамкорликни кенгайтириб, Ўзбекистон Республикасида француз тилининг ўқитилиши ва тарқалиши ишига ўз ҳиссасини қўшади.

Техника соҳасида ҳамкорлик лойиҳалари билан биргаликда француз тилининг мутахассислик тили сифатида ўқитилишига алоҳида эътибор берилади.

Аҳдлашувчи томонлар:

— икки давлат мутахассисларининг тажриба алмашуви ва учрашувлари ҳамда педагогик ва маъмурий кадрларнинг дастлабки тайёрланиши ва малака оширишини ташкил қилиш йўли билан таълим соҳасида, шунингдек, унинг системаларини ташкил қилиш ва бошқариш соҳаларида ҳамкорликка;

— мактаблар, хусусан, ўрта таълим муассасалари синфлари ўртасида алмашиш бўйича ҳамкорликка;

— университетлар, хусусан икки давлат университетлари ва бошқа олий ўқув юртлари орасида амалдаги миллий қонунлари доирасида аниқ лойиҳалар бўйича конвенциялар тузиш йўли билан ҳамкорлик қилишга кўмаклашадилар.

3-МОДДА

Ҳар бир томон бошқа давлатнинг маданий, фан ва техникавий характерига эга бўлган китоб ва бошқа нашрларнинг ўз ҳудудида тарқатилишига кўмаклашадилар.

Томонлар китоб нашр этиш соҳасида муаллифлар, нашриётчилар, таржимонлар, малакали ва мутасадди ходимлар ўртасида алоқаларни ривожлантиришга қаратилган ташаббусларни қўллаб-қувватлайдилар. Томонлар икки давлат нашриётлари ўртасида, хусусан, таржима ва биргаликдаги нашриётчилик соҳасидаги фаолиятини кенгайтириш имконини берувчи ҳамкорликни ривожлантиришдан манфаатдордирлар.

Томонлар ўз ҳудудларида бошқа томоннинг китоб кўргазмалари, хусусан, халқаро китоблар ярмаркаси ҳамда китобларнинг кўчма кўргазмалари ўтказилишига мойиллик қиладилар.

Томонлар икки давлат кутубхоналари ўртасида, хусусан, ҳужжатлар ва маълумот алмашиш ҳамда архив иши соҳасида алоқалар ўрнатишдаги ҳамкорлигига кўмаклашадилар.

4-МОДДА

Томонлар санъатнинг театр, мусиқа ва рақс, фольклор, рассомчилик, суратга олиш ва овоз ёзиш каби турлари соҳаларида алмашишга кўмаклашадилар.

Томонлар кадрлар тайёрлашга мойиллик қиладилар ва маданий тадбирларга тарбиявий кўриниш беришга интиладилар.

Томонлар ижодий учрашувларни кўзда тутган кўргазмалар лойиҳаларига имтиёзлар берадилар ва қўшма ишлаб чиқаришни қўллаб-қувватлайдилар.

5-МОДДА

Томонлар интеллектуал хусусийлик масалалари бўйича консультациялар ўтказишга киришадилар; улар, хусусан, Ўзбекистонда тегишли қонунчиликни ишлаб чиқиш мақсадида мутахассислар алмашишни тавсия қиладилар.

6-МОДДА

Томонлар радиоэшиттириш ва телевидение соҳасида, асосан, ташкилотлар ва мутахассислар ўртасида алмашишга мойилдирлар ва кадрлар тайёрлаш ишларига кўмаклашадилар.

Томонлар кинематография соҳасидаги муносабатларнинг ривожланишига, жумладан, кино кунлари ўтказишни ташкил қилиш, бадиий, ҳужжатли ва илмий-оммабоп фильмлар билан алмашиш, фильмларни биргаликда ишлаб чиқариш. Ўз ҳудудларида ташкил қилинадиган халқаро фестивалларда қатнашиш ҳамда кадрларни тайёрлаш йўли билан кўмаклашадилар.

7-МОДДА

Томонлар икки давлат илмий-тадқиқот институтлари ва университетлари орқали ўзаро қизиқиш уйғотадиган соҳаларда илмий ва технологик алмашувларнинг ривожланишига кўмаклашадилар.

Шу мақсадда томонлар, хусусан:

— икки давлат илмий ходимларининг докторлик диссертациясини ёзишга қаратилган узоқ муддатли сафарларини;

— диссертация ишларига биргаликда раҳбарлик қилишни;

— ўқитувчилар ва илмий ходимларнинг ўқишга ва биргаликда тадқиқотлар олиб боришга юборилишини,

— семинарлар, ёзги курслар ва коллоквиумлар ўтказишни қўллаб-қувватлайдилар.

Шунинг учун улар илмий-тадқиқот институтлари, ташкилотлари ва университетлари ўртасидаги, махсус битимлар доирасидаги қўшма тадқиқот лойиҳалари ишлаб чиқилишига олиб келувчи бевосита алоқаларни рағбатлантирадилар.

Томонлар археология соҳасида биргаликда ишларни давом эттиришни ҳамда гуманитар ва ижтимоий фанларда юқори даражадаги илмий тадқиқотларни, жумладан, Марказий Осиё бўйича француз тадқиқотлари марказининг (МОФТМ) келажакда олиб борадиган ишларини ривожлантиришни тавсия қиладилар.

8—МОДДА

Томонлар ўзаро келишув ва зарурат асосида техника соҳасида имкони борича яқин ҳамкорликни давом эттирадилар.

Француз томони, агар ўзбек томонининг бунга истаги бўлса, эксперт баҳолашини ўтказиши ва ўз ёрдамини таклиф қилиши мумкин, сўнг ўша жойда ёки Францияда ўтказиладиган кадрлар тайёрлашга қаратилган лойиҳаларга кўмаклашадилар. Бўлғуси стажерлар учун зарур ҳолларда тил ўрганиш курслари ташкил этилади.

Француз томони жамият бошқаруви (маъмурий кадрлар ва ҳуқуқий тайёрлаш) соҳасидаги ҳамкорликка ўз ҳиссасини қўшишга ҳамда иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишда ёрдам беришга тайёрдир.

9—МОДДА

Томонлар ўзбек ва француз ёшлари ўртасида маданият ҳамда спорт соҳаларида, ассоциация ва федерациялар ўртасида бевосита алоқаларга алоҳида эътибор бериб, ёшлар алмашувига ҳамда ёшлар ташкилотлари учун кадрлар ва ёш кадрлар тайёрлашга кўмаклашадилар.

10—МОДДА

Томонлар, хусусан, бир томондан хусусий шахслар ва бошқа томондан маҳаллий коллективлар, маданий ва ижодий муассасалар, ўқув юртлари, ассоциациялар, касаба уюшмалари, жамоат ташкилотлари ва бошқалар ўртасида бевосита алоқаларда намоён бўлган марказлаштирилмаган ҳамкорликка алоҳида эътибор берадилар.

Бундай марказлаштирилмаган ҳамкорлик икки давлат ўртасида давлатлар даражасида ўтказиладиган ҳамкорликка қўшимча бўлади.

11—МОДДА

Томонлар ушбу битимнинг амалга оширилиши устидан назорат қилишга қаратилган маданий, фан ва техникавий ҳамкорлик бўйича ўзбек-француз комиссиясини тузадилар. Комиссия керак ҳолларда ҳамкорликнинг асосий йўналишларининг мақсадларини аниқлаш учун ва зарурати бўлганда ушбу битимни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган умумий тартибдаги масалаларни кўриб чиқиш учун Ўзбекистон ёки Францияда йиғилиб туради.

Аралаш ишчи группалари, зарурат туғилганда, ҳамкорликнинг турли соҳаларида аниқ лойиҳалар ишлаб чиқиш мақсадида ва уларни амалга оширишнинг амалий механизмларини ишлаб чиқиш учун йиғилиб турадилар.

Маданий, фан ва техникавий ҳамкорлик бўйича комиссия ва аралаш ишчи группалар фаолиятини мувофиқлаштириш Ўзбекистон ва Франция Ташқи ишлар вазирликлари томонидан таъминланади.

12—МОДДА

Ҳар бир аҳдлашувчи томон ушбу битимнинг кучга кириши учун ўз Конституцияси талаб қилувчи зарур тадбирлар бажарилганлигини бошқасига маълум қилади; бу хабарларни олган кун ушбу битимнинг кучга кириш вақти бўлади.

Ушбу битимнинг амал қилиш муддати 5 йилга белгиланган. Сўнг у агар томонлардан бири уни амал қилиш муддати тугашидан олти ой аввал ёзма равишда бекор қилмаса, кейинги ҳар беш йиллик муддатга автоматик равишда узаяди.

Париж шаҳрида, 1993 йил 27 октябрда, икки асл нусхада, ҳар бири ўзбек ва француз тилида тузилди, икки матн бир хил кучга эга.

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати номидан

Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири
Саидмухтор САИДҚОСИМОВ

Франция Республикаси ҳукумати номидан

Франция Республикаси ташқи ишлар вазири
Ален ЖЮППЕ.

---

8 ДЕКАБРЬ — ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИ КУНИ

УМУМХАЛҚ БАЙРАМИГА ТАЙЁРГАРЛИК

Вазирлар Маҳкамасида Ўзбекистон Конституцияси қабул қилинган кун — 8 декабрда умумхалқ байрамини ўтказишга тайёргарлик кўриш ташкилий қўмитасининг мажлиси бўлди. Уни Республика Бош Вазирининг ўринбосари М. Қорабоев бошқарди.

Мажлисда катта ижтимоий-сиёсий аҳамиятга эга бўлган бу байрамга тайёргарликнинг бориши ҳақидаги масала муоҳкама қилинди. Ўтказилажак тадбирлар белгилаб олинди. Байрам арафасида пойтахтдаги «Туркистон» маданият саройида Тошкент шаҳри меҳнаткашлари, вилоятларнинг вакиллари ва меҳмонлар иштирокида Конституция кунига бағишланган халқаро илмий-амалий конференция, «Халқлар дўстлиги» саройида эса тантанали йиғилиш ҳамда санъат усталарининг концерти бўлади. Ўқув юртларида, аҳолининг хизмат ва истиқомат жойларида ҳуқуқий саводхонлик соатлари ҳамда кунлари, шунингдек, жойларда катта маданий-маиший тадбирлар ўтказилади.

Мажлисда Республика Олий Кенгаши раисининг ўринбосари Э.Халилов иштирок этди.

(ЎзА).

ДОЛЗАРБ МАСАЛАГА БАҒИШЛАНДИ

2 ноябрь куни Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасида оммавий ахборот воситалари мухбирлари учун матбуот конференцияси ўтказилди. Унда Республика Бош вазирининг ўринбосари Б. Ҳамидов, молия вазирининг биринчи ўринбосари Т. Н. Гуськова, Ўзбекистон Марказий банки бошқарувининг раиси Ф. Муллажонов иштирок этди.

«Янги рубль минтақаси»да ҳозир аҳвол қандай? Ўзбекистон ўзининг миллий валютасига ўтадими? Бу саволлар, табиийки, республикамизда яшовчи ҳар бир кишини ғоят қизиқтирмоқда. Журналистлар билан учрашув ана шу долзарб масалага бағишланди.

— Биз аввалига «ягона», кейинчалик эса олтита республика иштирокидаги «янги рубль минтақаси»да қолиш ҳақида Россия Федерацияси ҳукумати билан келишган эдик, — деди Б. Ҳамидов мухбирларга. — Лекин 1993 йилги пул намунаси — айтиш мумкинки, Россия миллий валютасининг муомалага чиқарилиши, айниқса, «янги рубль минтақаси» теварагида рўй бераётган воқеалар Россия ҳукумати раҳбарларининг бу хусусдаги гап-сўзлари унчалик самимий эмаслигидан дарак бераётир. Ҳолбуки, Ўзбекистонда ана шу келишувларга мувофиқ молия, солиқ ва банк тизимини ўзаро яқинлаштириш борасида бир қанча ишлар амалга оширилган, нуфузли комиссия, экспертлар республикамизнинг иқтисодий ривожланиш даражасини батафсил ўрганиб чиқиб, ижобий хулосага келган эди. Лекин, Ўзбекистонни янги нақд пул намуналари билан таъминлаш борасида қўйилаётган, илгари назарда тутилмаган, хусусан, пулни давлатлараро қарз сифатида бериш, унинг ярим миқдорини олтин билан кафолатлаш каби шартлар бизни ўзгача йўл тутишга мажбур қилмоқда Хуллас, шароит Ўзбекистонда миллий валютани жорий этиш дастурини тезлик билан ишлаб чиқишни тақозо этаётир.

— Россия Марказий банки билан йил бошидан буён музокара олиб борамиз, —деди Ф. Муллажонов. — Аммо бир тўсиқ бартараф қилинса, бошқаси пайдо бўлмоқда. Бу ҳаракатлар Ўзбекистонни «рубль минтақаси»дан четлатишга қаратилгандек таассурот қолдиради. Республика Президенти Ислом Каримов раҳбарлигида миллий валютамизга ўтиш учун пухта ҳозирлик кўриб қўйилган. Агар шароит талаб этса, биз бу ишни амалга оширишга тайёрмиз.

Шундан кейин матбуот конференцияси қатнашчилари журналистларнинг бир қанча саволларига батафсил жавоб қайтардилар.

(ЎзА).

РУБЛЬ ЗОНАСИ: ҚОИДАСИЗ ЎЙИН

Сўнгги ойларда «Янги тусдаги рубль зонаси» теварагида юз берган воқеалар Россиядаги ҳамма билан зўравонлик нуқтаи назаридан гаплашишга интилаётган Россия сиёсатчиларининг андишасизлиги тобора кучайиб бораётганидан далолат бермоқда. Улар ўзларини «демократ» деб ҳисоблаб, МДҲдаги ҳамкорларига нисбатан тазйиқ ўтказиш, зўравонлик усулларидан тобора кўпроқ фойдаланишмоқда. Чамаси, яқин ўтмиш хотиралари, марказ юзлаб халқларнинг тақдирини ҳал қилган, ҳамма Москванинг иродасини сўзсиз бажарган даврларни қумсаш Россиядаги янги раҳбарларнинг бир қисмига тинчлик бермаётганга ўхшайди.

Россияда 1961 — 1992 йилларда чиқарилган пуллар алмаштирила бошлаган пайтдаёқ, бу тадбир МДҲ мамлакатларига қарши қаратилгани равшан эди. 1993 йил намунасидаги янги пулларнинг муомалага чиқарилиши, аслини олганда, Россия миллий валютасини жорий этиш эди. МДҲ мамлакатлари билан эришилган аҳдномалар бузилди, шу тадбир амалга оширилди. Россиянинг янги раҳбарлари ўз валютасини жорий этаётган мамлакатлар зиммасига Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги давлат бошлиқлари кенгашининг 1992 йил 6 июлда Москва шаҳрида бўлиб ўтган мажлисида қабул қилинган «Айрим давлатлар миллий валютани жорий этган тақдирда рубль зонасидаги давлатларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги битимнинг 1-моддасига мувофиқ рубль зонасидаги бошқа давлатларни уч ой олдин огоҳлантириш мажбуриятини юклайдиган шартнома остига Россия ҳукумати ҳам қўл қўйганлигини бутунлай «унутиб» юбордилар.

Россия раҳбарларининг айримлари катта ваъда ва кафолатлар билан зиммаларига ана шу мажбуриятни олган бир пайтда бошқалари ўз валютасини жорий этишга ҳар томонлама тайёргарлик кўрганини мана энди равшан бўлиб қолди. 1992 йил декабрида чиқарилган янги пуллар фақат Россия банкларига тарқатилди; 1992 йилнинг ёзидан бошлаб МДҲ мамлакатларидан тўловларни ўтказиш тўхтатиб қўйилди, Ҳамдўстлик республикалари учун махсус аъзолик ҳисоб варақалари жорий этилди, матбуотда мана шу бир томонлама тадбирга жамоатчилик фикри тайёрлана бошланди.

Россия зиммасига олган мажбуриятларни бузиб, ҳамкорларини ғоят оғир аҳволга солиб қўйди. Россия ҳудудида бир дақиқада ўтмас матаҳга айланиб қолган ўнлаб миллиард сўм пул Ўзбекистонга ҳамда рубль зонасидаги бошқа мамлакатларга оқиб кела бошлади.

Бунинг натижасида республика истеъмол бозорида қийинчилик билан сақлаб турилган мувозанат бузилди. Пулнинг ҳаддан ташқари қадрсизланиши бошланиб кетди, умумий иқтисодий вазият беқарор тус ола бошлади.

Бироқ, Москвада МДҲ мамлакатлари билан алоқаларнинг узилиши ёки бу алоқаларнинг қийинлашуви Россиянинг ўзи учун ҳам катта чалкашлик туғдиришини тушунадиган кучлар топилди. Улар Россия иқтисодий жиҳатдан Ўзбекистон ҳамда собиқ СССРдаги бошқа давлатлар билан чамбарчас боғлиқлигини тўла-тўкис тушунадилар. Чунончи, Россиянинг тўқимачилик саноати Ўзбекистон пахтасига қарам бўлиб қолган, хомашё учун тўлашга пул йўқлиги сабабли Россиядаги кўп фабрикалар бекор турибди.

СССР парчаланганидан сўнг икки йил ичида давлатлар ўртасидаги иқтисодий алоқалар сустлашган бўлса-да, бутунлай ўзгариб кетгани йўқ. Уларни тубдан ўзгартириш учун хўжаликларни қайтадан ихтисослаштириш бутун халқ хўжалигининг ички тузилишини чуқур ислоҳ қилиш, саноати ривожланган мамлакатлар аллақачон эгаллаб олган жаҳон бозорига чиқиш учун рақобатбардошли маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажмини кескин кўпайтириш зарур. Лекин бунинг учун ривожланаётган иқтисодиётда ҳам ўнлаб йил вақт кетади, таназзулга учраган хўжаликда эса, унинг ички тузилишини ўзгартириш жараёни тағин ҳам узоқроқ давом этади.

Олти давлат раҳбарлари шуни англаб, сентябрь ойида янги тусдаги рубль зонаси ҳақидаги битимни имзоладилар. Ўзбекистон республикасининг пул тизимини Россия Федерациясининг пул тизими билан бирлаштириш тўғрисида икки томонлама шартнома ҳам тузилди.

Ўзбекистон ана шу аҳдномаларга мувофиқ равишда зиммасига республиканинг молия, солиқ ва банк тизимларини Россия тизимларига яқинлаштириш, пул-кредит ва валюта сиёсатини Россия билан мувофиқлаштириш мажбуриятини олди. Шунингдек, республика Россия банки чиқараётган рублни бирдан-бир қонуний тўлов воситаси деб эътироф этиш, рублнинг қийматини сақлаб туриш учун олтин — валюта заҳираларининг ягона қўшма жамғармасини барпо этишда қатнашиш мажбуриятини ҳам олди.

Ўз навбатида Россия Ўзбекистонни нақд пул билан таъминлаш, иккала мамлакат хўжаликлари ўртасида бевосита ҳисоб-китоб қилишга ўтиш, республикамиз корхоналарининг нақд пулсиз маблағларини тенгма-тенг асосда Россиянинг нақдинасиз рублларига айлантириш мажбуриятини олди.

Шу йилнинг сентябрь-октябрь ойларида Ўзбекистон — Россия икки томонлама комиссияси мутахассисларининг саккизта учрашуви бўлиб ўтди. Бу учрашувларнинг ҳар бирида Ўзбекистон зиммасига олган мажбуриятларни тўла-тўкис бажараётгани қайд этилди. Комиссия, жумладан, амалдаги қонунларда ва қонун асосида чиқарилган ҳужжатларда иккала мамлакат пул тизимларини бирлаштиришга тўсқинлик қиладиган муҳим тафовутлар йўқлигини таъкидлади. Ўзбекистон ва Россия иқтисодиётининг ҳолатини кўпчилик кўрсаткичлар бўйича қиёсий баҳолаш асосида давлатларимиз пул тизимларини бирлаштириш мумкин, деган хулосага келинди.

Қуйида Ўзбекистон Республикаси ва Россия Федерацияси иқтисодий тараққиётининг асосий кўрсаткичлари келтирилади (шу йил январ—август ойларидаги маълумотлар фоиз ҳисобида):

ўсиш (камайиш) суръати	1992 йил		1993 йилнинг 9 ойи	
	Ўзбекистон	Россия	Ўзбекистон	Россия
ялпи ички маҳсулот	90,4	81,5	101,0	85,0
миллий даромад	87,1	79	100,2	85,5
саноат маҳсулоти ҳажми	93,8	81,2	102,5	83,5
истеъмол моллари ишлаб чиқариш	100,4	84	113,5	89
чорва маҳсулотлари етиштириш (жами)			111	87

Ўзбекистон ўз мажбуриятларини бажариб, иккинчи томоннинг ҳам шундай йўл тутишига умид қилган эди. Бироқ республикамиз ҳукуматининг қатъий ва изчил ҳаракатларига жавобан илгари писанда қилинмаган ва ҳеч нарсага асосланмаган талаблар қўйилди.

Асоратга солувчи шундай шартлар қўйилмоқдаки, булар ягона рубль маконининг муҳимлиги ҳақида гапираётган айрим Россия раҳбарларининг самимийлигига шубҳа туғдиради. Шу шартлар аслида Ўзбекистонни рубль зонасидан қисиб чиқаришга қаратилган. Ана шу шартлар орасида қуйидаги талаблар бор:

1. Етказиб берилаётган пулларни давлатлараро кредит сифатида расмийлаштириш.

2. Ўзбекистон Республикасидаги нақд ва нақдинасиз пулларнинг камида 50 фоизига тенг миқдордаги олтин ва америка долларини гаров сифатида Россия Федерациясининг Марказий банкига ўтказиш.

3. Эски рублларни Россиянинг янги рублига ҳар 3 сўмига 1 сўм миқдорида алмаштириш. Бу талаб ҳам илгари эришилган аҳдномаларни бузиб, Тошкент шаҳрининг Россия рублларини яширинча харид қилинаётган ва сотилаётган Олой бозоридаги нархлар асосида пайдо бўлди. Бу бозордаги рублнинг қиймати чайқовчилик оқибати эканини у ишнинг ҳақиқий аҳволини акс эттирмаслигини тушуниш учун иқтисодий маълумотли бўлиш шарт эмас. Турмушда учрайдиган бир мисолни давлатлараро ўзаро муносабатларга асос қилиб олиш мумкинми, ахир!

1993 йилнинг августига қадар Ўзбекистонда пулнинг қадрсизланиш даражаси Россиядагига нисбатан камроқ, рублнинг моллар билан таъминланиши эса кўпроқ эди. Бунинг сабаби республика истеъмол бозоридаги аҳволнинг барқарорлиги ҳамда иқтисодиётда барқарорлашиш тамойилларининг ривожланиши эди. Россия ҳамда МДҲдаги бир қанча бошқа мамлакатларнинг ўз валютасини жорий этиши уларнинг ҳудудида муомаладан чиқиб қолган эски пулларнинг Ўзбекистонга оқиб келишига сабаб бўлди. Россиянинг ўзи Ўзбекистон корхоналарининг ҳисоб варақаларидан нақд пулсиз маблағлар ҳаракати йўлига катта ғов солиб, чайқов бозорида Россиянинг янги рублларига эҳтиёжни кучайтирмоқда. Ўзбекистонда амал қилаётган нақдинасиз рублнинг Россия рублига ҳақиқий нисбатини фақат иккала мамлакат иқтисодий аҳволига қиёсий баҳо бериш асосида аниқлаш мумкин. Кўпчилик Россия мутахассисларининг фикрича, иккала мамлакатнинг иқтисодий аҳволи бир хилдир.

4. Пул тизимларини бирлаштириш тўғрисидаги битим имзоланган кундан бошлаб олти ой давомида Россия томонининг бажариш мумкин бўлмаган шартлари бажарилмай қолса, Ўзбекистон ўзи олган ҳамма нақд пул эвазига 100 фоиз товон тўлаши лозим.

5. Тенг ҳуқуқли эмиссия маркази вазифасини бажариши лозим бўлган, ўзаро келишилган пул-кредит сиёсати органи бўладиган давлатлараро банкнинг амал қилиши ўрнига, Россия шундай талаблар қўймоқдаки (мен уларни шарт деб ҳисобламайман, талаб деб биламан), ҳамма нарсани ўз номи билан атайдиган бўлсак, аслини олганда, бу талаблар билан барча республикаларнинг Марказий банкларини Россия банкининг бўлимига айлантирмоқчи, кредит сиёсатини ҳам, эмиссия сиёсатини ҳам тўла-тўкис ўзлари белгиламоқчи бўлишяпти. Нақд пул масаласига келсак, биз оладиган ҳар бир сўм учун олтин тўлашимиз лозим эмиш.

Буларнинг ҳаммаси ўзимизнинг миллий валютага ўтиш дастуримизни тайёрлашни зарурат қилиб қўймоқда. Биз бу дастурни тайёрлаймиз, у Қозоғистон дастури билан мувофиқлаштирилади. Қозоғистон билан биргаликда бундай дастурни тайёрлаш ва биргаликда ишлаш ниятимиз бор.

Россия томони асоссиз талабларни қўйиб, аниқ бир йўлдан бормаётганини, ҳаракатлари изчил эмаслигини яна бир бор намойиш қилди. Бундай сиёсат юз минглаб ишлаб чиқариш, технология ва одамлар алоқалари билан бир-бирига боғлиқ бўлган Россия ва Ўзбекистон учун катта иқтисодий ва сиёсий зарар етказиши мумкин. Россиянинг номутаносиб, бир томонлама ҳаракатидан ҳеч ким наф кўрмайди.

Биз барибир Россия ҳукуматида соғлом фикр ва маърифий ёндашув устун чиқишига умид қиламиз. Холис иқтисодий ҳисоб-китоблар ва сиёсий зийраклик пухта ўйланмаган шуҳратпарастлик сиёсатидан устун келиб, танглиқдан чиқиб олишда, ижтимоий йўналишдаги бозор иқтисодиётини барпо этишда ва хўжаликларни бир-бирига яқинлаштиришда Ўзбекистон билан Россиянинг саъй-ҳаракатларини бирлаштириши лозим.

Б. ҲАМИДОВ,

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари.

• Мавзуга қайтиб

Яна алданмаслик керак

«Труд» газетасининг 20 октябрь сонида «нуқтаи назар» рукни остида И. Островскийнинг мақоласи эълон қилинди. Муаллифнинг ҳозирги мураккаб иқтисодий жараёнларга ўз нуқтаи назарини баён этиш ва Россиядаги солиқ тўловчиларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш истаги тушунарлидир. Айни вақтда, у баён қилган бир қанча мулоҳазалар жиддий саволлар ва эътирозларни келтириб чиқаради.

Менинг назаримда, Россиядаги ислоҳотлар дуч келаётган қийинчиликларнинг айбдорларини «қаердандир» қидириб топишга яна бир бор уриниб кўрилган.

Уни қарангки, Россиядаги ислоҳотларга гўё собиқ СССРни қўмсаётган ва Россия иқтисодиётига оғир юк бўлиб тушаётган МДҲдаги ҳамкорлар халақит бераётган эмиш.

Тўғри, ҳозир ҳаммамиз тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро манфаатдорлик асосидаги иқтисодий ҳамкорликнинг мутлақо янгича шаклларини изламоқдамиз. МДҲга аъзо бўлган олти давлат иқтисодий иттифоқ зарур деган қарорга келди. Бу иттифоқ уларнинг манфаатларини рўёбга чиқаришда ёрдам бериши лозим. Бу жараён қуйидан — хўжалик алоқалари узилиши ва тўловларнинг тўхтаб қолиши кўпроқ зарар етказган меҳнат жамоаларидан бошланди. Айтмоқчи, яқинда Тошкент ва Владимир трактор заводларининг жамоалари биргаликда Президентлар Борис Ельцин билан Ислом Каримовга рубль зонасини барпо этишни тезлаштиришга даъват этиб, мурожаатнома қабул қилди. Чунки мазкур кўп минг кишилик жамоаларнинг фикрича, бу жуда муҳим ишдаги сусткашлик Ўзбекистоннинг ҳам, Россиянинг ҳам иқтисодиётига ҳалокатли таъсир этади, демак, иккала мамлакатнинг кўп миллатли халқлари фаровонлигига ҳам салбий таъсир қилади.

Ҳозир нима бўляпти? «Тошкент трактор заводи» бирлашмаси Владимир трактор заводи, Барнаул шина заводи ва Магнитогорск металлургия комбинатидан бутловчи деталларни етказиб бергани учун тўрт миллиард сўм қарздор бўлиб қолди. Ҳисоб варақасида пули бўлишига қарамай, апрель ойидан буён россиялик ҳамкорларга пул ўтказиб беролмаяпти. Улар эса қарзни ундира олмай, ишчиларни мажбуран таътилга чиқариб юбормоқда ва бошқа чоралар кўрмоқда. Бундан ким манфаатдор? Ишламаётган корхоналардан солиқ олмаётган давлат манфаатдорми ёки арзимаган нафақа билан кун кечиришга мажбур бўлаётган меҳнаткашлар манфаатдорми?

Чоғимда, бундай аҳволдан фақат махфия тўдалари манфаатдор бўляпти, улар ҳозирнинг ўзидаёқ Россиянинг янги рублларини Марказий Осиё шаҳарларидаги чайқов бозорларида икки ярим баравар қимматга пулламоқда. Россияни гўёки «талон-тарож қилиш» ҳақидаги гаплар билан ниқобланиб, сувни лойқалатиб, ягона рубль зонаси барпо этилишига ҳар томонлама тўсқинлик қилаётганлар ана шулар эмасмикан? Россия Федерацияси раҳбарияти ягона пул маконини якдиллик билан маъқуллаб, тегишли ҳужжатларни имзолади. Аммо Россия раҳбарияти панасига ўтиб олиб, эришилган аҳдномани рўёбга чиқаришга қайси қудратли кучлар тўсқинлик қилмоқда.

Россия турли «ўсимталар»дан қутулгач, турмуши ҳечам яхшиланмаганини сўнгги йиллардаги аҳвол кўрсатиб турибди. Тескариси бўляпти. Демак, иқтисодий қийинчиликларнинг илдизлари чуқуррок эмасмикан?

Иқтисодиёт сиёсатдан ҳоли бўлиши керак. «Тайёрига айёрлар» ҳақидаги унча беозор бўлмаган мулоҳазалар шовинизмнинг сассиқ алафларини ўстириши, «бегона»ларга салбий муносабатни келтириб чиқариши мумкин, бундай муносабатларнинг дастлабки хуружлари ҳозирнинг ўзидаёқ Москва кўчаларида ва Россиянинг айрим бошқа шаҳарларида кўзга ташланмоқда.

Ўзбекистон тўғрисида гапирадиган бўлсак, у «оқ олтин» ва ғоят сифатли сариқ олтин ишлаб чиқаришда жаҳондаги етакчи ўн мамлакат қаторига киради. Етарли иқтисодий имкониятларга ва ресурсларга эга бўлган давлатимиз, унинг кўп миллатли меҳнатсевар халқи ҳеч қачон садақа сўраган эмас. Биз ҳамиша ўз қадр-қимматимизни юксак тутишимиз билан ажралиб турганмиз, кўп сонли хорижий ҳамкорларимиз бунга ишонч ҳосил қилишди. Биз барча давлатлар билан ва биринчи навбатда Россия билан тенг ҳуқуқли ва ўзаро манфаатли ҳамкорлик қилишга тайёрмиз.

Республикадаги сиёсий барқарорлик, бу ерда изчиллик билан амалга оширилаётган ижтимоий дастур Россия бераётган ёрдам ёки ижтимоий шуҳратпарастлик натижаси эмас. Бу Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига фалаж қилиб даволаш усули билан эмас, балки фалаж қилмай даволаш усули билан, пухта ўйлаб, босқичма-босқич ўтаётганининг натижасидир. Республиканинг асосий йўли ана шундай.

Ягона рубль зонаси Россиядан қўшимча харажатларни талаб қилади, деган гаплар тўғри. Лекин, рубль зонасига кирадиган республикалар бу харажатларни қоплаши ҳам тўғри. Россиядаги солиқ тўловчилар шуни билиб қўйсинларки, шу йилнинг июль ойигача Россия берган ҳар бир рублнинг 23 тийини пул муомаласини таъминлаш учун тўланган ҳақ сифатида Россиянинг Марказий банкида қолган. Пул босиб чиқарадиган дастгоҳ «хўжайини» молиявий жараёнларни бошқариб, олаётган даромадларнинг бошқа манбалари тўғрисида гапирмаса ҳам бўлади. Техникавий кредитлар ва Россиянинг янги нақд пули учун ҳам шундай компенсация тўлаш кўзда тутилган, лекин бу хусусдаги музокаралар асоссиз равишда чўзилиб кетди. Аҳвол шундай экан, муғомбирлик қилишга ҳожат борми?

Ягона рубль зонаси ҳаммага фойдали. МДҲдаги ҳамкорлар билан жаҳон бозори нархларида валютага савдо-сотиқ қилишга ўтиш Россия учун зарур деган гаплар асосли эмас. Шуни тушуниб олмоқ зарурки, Марказий Осиё бозоридан чиқиб кетиш осон, лекин унга қайтиб кириш осон эмас. Жаҳон андозаларига солиштирганда рақобатга мутлақо дош беролмайдиган маҳсулотларни сотиш учун Марказий Осиёдек улкан минтақани яна қаердан топиш мумкин? Масалан, «Ростсельмаш»нинг янги дон комбайнини бизга 40 миллион сўмга сотиб олишни таклиф этишяпти, биз уни сотиб олишга тайёрмиз, лекин рублга сотиб оламиз. Доллар эвазига эса Германия, Исроил машиналарини, сифат жиҳатидан анча устун турадиган бошқа машиналарни бизга етказиб берадиганлар бор.

Бизнинг маҳсулотларимиз масаласига келганда ҳам манзара ана шундай. Хуллас, биз айни бир-биримиз билан хўжалик алоқаларини сақлаб қолишга маҳкуммиз. Россия молларини бизнинг бозорларимизда сотиш — Россиянинг ўзида иш жойларининг муқим бўлишидир, Корхоналарни синишдан асраб қолишдир, ижтимоий муаммоларни ҳал қилишдир. Кўпгина мамлакатлар ўз моллари билан фаол кириб келаётган бу бозордан воз кечиш сўзсиз равишда янги муаммоларни келтириб чиқаради.

Россия билан унинг тарихий ҳамкорлари ўртасидаги мутлақо янгича давлатлараро муносабатларнинг мураккаб масалалари касб-кор маҳорати жиҳатидан юксак даражада ёндашишни, иқтисодий, сиёсий, жўғрофий-стратегик, миллий жиҳатларини ва бошқа хусусларни, уларнинг ғоят хилма-хиллигини кўра билишни тақозо этмоқда.

Россияликлар хомхаёлга берилмасликлари учун уларни яна чалғитмаслик керак. Уларда ташқи иқтисодий душман деган тушунчани уйғотиш ўта хавфлидир. Бундан ҳеч ким ютиб чиқмайди. Ҳаммамиз ютқизамиз, холос.

Шоқосим ШОИСЛОМОВ,
сиёсатшунос.
Тошкент.

(«Труд» газетасининг 1993 йил 28 октябрь сонидан).

Бугун—Ўзбекистон Фанлар академияси 50 ёшга тўлди

АЛЛОМАЛАР ВАТАНИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ ПРЕЗИДЕНТИ МАҲМУД САЛОҲИДДИНОВ БИЛАН МУЛОҚОТ

— Маҳмуджон ака шу кунларда Ўзбекистон жамоатчилиги, олимлар мамлакатимиз Фанлар академиясининг 50 йиллигини нишонлаяптилар. Шу муносабат билан Ўзбекистонда академик илм-фаннинг юзага келиши ва ривожланиши ҳақида сўзлаб берсангиз?

— Катта тарихий аҳамиятга эга бўлган бу сана нафақат фан намояндалари, балки бутун республика илмий-ижодий зиёлилари ҳаётида ҳам муҳим воқеадир. Мамлакатимиз реал давлатчилик, сиёсий мустақилликни қўлга киритиб, ўз иқтисодий ва ташқи сиёсат йўлини тута бошлаганига эндигина икки йил бўлди. Аммо бу вақт ичида демократик давлатни қуриш, бозор иқтисодиёти асосларини шакллантириш, мустақил ташқи сиёсатни амалга ошириш йўлида шу қадар кўп ишлар қилиндики, натижада республика олдида халқаро ҳамкорликнинг илгари ҳатто хаёлга ҳам келмаган уфқлари намоён бўлди. Тарихан қисқа бир давр мобайнида ўтмиш ҳаётига қайтиш имкониятларига батамом барҳам берадиган йўналишлар тизимига тушиб олишга муваффақ бўлдик, деб қатъий айта оламиз. Ана шу салмоқли ва жиддий ўзгаришларга энг муҳим омил — жамиятнинг барқарорлиги шароитида эришилганлигини алоҳида таъкидлаш зарур. Республикамизда туб демократик ва хўжалик ислоҳотларини амалга ошириш учун ишчан бир муҳитнинг юзага келганлигидан фахрланишга ҳақлимиз. Мустақил Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг яқинда БМТнинг юксак минбаридан янграган нутқи ҳам эришилган ютуқларнинг тасдиғи, жаҳон жамоатчилиги кўз ўнгида республикамиз обрў-эътибори ошиб бораётганлигининг эътирофи бўлди.

Мамлакатимиз ҳаётида рўй бераётган ўзгаришларда олимларимизнинг меҳнати ҳам алоҳида ўрин эгаллайди. Зеро, илм-фан жамиятнинг алоҳида ижтимоий тизимидирки, мамлакатнинг тақдири учун янги қадриятларни юзага келтириш учун улкан маънавий масъулият унинг зиммасига тушади.

Ўзбекистон илм-фани минг йиллик тарихга эга. Шу заминда яшаб ижод этган Хоразмий, Фарғоний, Форобий, Беруний, Ибн Сино, Маҳмуд Замахшарий, Исмоил Бухорий, Наршахий, Аҳмад Яссавий, Улуғбек, Алишер Навоий, Бобур каби кўплаб мутафаккир, алломаларнинг номи жаҳон цивилизацияси тарихидан абадий ўрин олган. Таъбир жоиз бўлса, улар миллатимизни мангуликка муҳрлаганлар. Биз улар билан ҳар қанча фахрлансак арзийди. Зотан, айнан ана шу буюк аллома бобокалонларимиз, ҳеч қандай муболағасиз айтиш мумкинки, кўп соҳаларда жаҳон илм-фанининг пойдеворини бунёд этганлар. Туркистонда миллий уйғониш даври деб ҳисобланган XIX асрнинг охири ва XX асрнинг бошларидан бошлаб эса Беҳбудий, Фитрат, Ҳамза, Чўлпон, Абдулла Қодирий, Садриддин Айний, Қори-Ниёзий, Ойбек каби илм-фан ва адабиётнинг улкан намояндалари етишиб чиқди. Бинобарин, Улуғ Ватан урушининг энг қизғин бир палласида Фанлар академиясининг ташкил этилиши республикамизда илмфаннинг ўрни ва аҳамиятини эътироф этишнинг мантиқий ва адолатли якуни бўлди.

Республика Фанлар академиясининг тантанали очилиши 1943 йил 4 ноябрда бўлиб ўтган. Академия олдига қўйилган вазифалар ҳаёт тақозоси эди. У халқ хўжалиги барча соҳаларининг шиддат билан юксалиши манфаатларидан келиб чиқди. Ўша пайтда республикада 40 дан ортиқ илмий-тадқиқот институти, кўплаб олий ўқув юртлари, илмий станциялар, малакали ходимлар мавжуд эди. Академиянинг пойдевори анча илгари қўйилганди. 1918 йилнинг апрелида Тошкентда Туркистон Халқ университети ташкил этилган ва кейинчалик 1920 йилда унинг негизида Туркистон Давлат университети очилиб, у бутун Ўрта Осиё республикаларининг халқ хўжалиги учун илмий ходимлар ва мутахассислар етказиб бериш марказига айланганди. Университетнинг профессор ўқитувчилари таркибига Тошкент олимлари билан бир қаторда Туркистонда ишлаб, шу минтақада олий таълим ва илмий-тадқиқот фаолиятини ривожлантиришга ўз куч-қувватини ҳамда билимини беришни ихтиёр қилган Москва ва Петроград олимлари ҳам қўшилдилар.

1920—21 йилларда университет қошида кимё, ботаника, география, физика-математика, зоология институтлари юзага келди. 20-йилларнинг ўрталарида В. Д. Журин номидаги Ўрта Осиё ирригация илмий-тадқиқот институти (САНИИРИ), Ипакчилик (САНИИШ) ва Бутуниттифоқ пахтачилик институти (СоюзНИХИ) ташкил этилди. Буни мазкур минтақа қишлоқ хўжалигини ривожлантириш бўйича юзага келган вазифалар тақозо этди. Ижтимоий-гуманитар соҳаларга ҳам катта эътибор берилди. 1928 йилда Санъатшунослик, 1929 йилда Ўзбекистон Давлат илмий-текшириш институти, 1931 йилда Маданий қурилиш илмий-текшириш институти ташкил топди.

Ишлар кўламининг кенгайиб бориши 1932 йилда илмий тадқиқот муассасаларига раҳбарлик қилиш бўйича қўмита тузилишига олиб келди ва бу қўмита 1940 йилга келиб, СССР фанлар академиясининг Ўзбекистон филиалига айлантирилди.

1943—1944 йилларда Фанлар академияси таркибида Физика-техника, Математика ва механика, Геология, Энергетика, Кимё, Тупроқшунослик, Иқтисодиёт, Тарих ва археология, Шарқ қўлёзмаларини ўрганиш, Тил ва адабиёт институтлари, бундан ташқари, Китоб кенглик станциясига эга бўлган Астрономия расадхонаси, Ботаника боғи, Тарих музейи, Асосий кутубхона ва бошқалар мавжуд эди. Ҳукумат 11 кишидан иборат академиклар ва 18 нафар олимдан иборат мухбир аъзоларнинг дастлабки таркибини тасдиқлади.

Бугунги кун юксаклигидан туриб назар ташлайдиган бўлсак, бу рақамлар арзимасдай кўринади. Аммо бу ишнинг бошланиши эди. Республика академик фанининг мактабини куч-ғайратли ва ҳар тарафлама етук олимларнинг бутун бир авлоди ўтади.

СССР Фанлар академиясининг ўша йилларда Тошкентга кўчирилган кўплаб илмий марказлари — Тарих, Тупроқшунослик, Сейсмология, Ҳуқуқ, Моддий маданият, Жаҳон хўжалиги ва сиёсати, Жаҳон адабиёти институтлари, Пулково расадхонаси ва бошқа кўплаб илмий муассасалар республика Фанлар академиясининг оёққа туришида муҳим ўрин тутди.

Бу ҳамкорлик республика олимларининг етакчи марказий институтлар билан кўп йиллар яқин алоқада бўлишларига асос яратди. Республикада илм-фаннинг гуркираб ривожланишига сабаб бўлди. Шу боис ҳам Ўзбекистонда илм-фаннинг оёққа туриши ва шаклланишида ҳар томонлама ёрдам берган, ҳамкорлик қилган ўша катта фан заҳматкашларини, бутун илмий жамоаларни мамнуният билан эслаймиз.

— Республикамизда бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида Фанлар академияси фаолиятининг қайси жабҳаларига эътибор кучайтириляпти?

— Ҳозирги вақтда Фанлар академияси Раёсати ўзига тегишли илмий муассасаларнинг бозор иқтисоди шароитида фаолият кўрсатишининг ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатларига бирдай аҳамият беришга тобора кўпроқ эътиборни қаратмоқда. Академия илмий бўлимларида хўжалик юритиш тартиботларини такомиллаштириш, илмий-тадқиқий муассасалар, ташкилотлар, корхоналарнинг илмий-техникавий маҳсулоти ва хизматларидан борган сари кенгроқ фойдаланиш, бу фаолият натижасида тушган маблағларни фундаментал фанни мустаҳкамлаш, кадрлар тайёрлаш, илм-фан ходимларини ижтимоий муҳофаза қилишни кучайтиришга сарфлашга ҳаракат қилиняпти.

Фанлар академияси ҳузурида илмий тадқиқотларни тарғиб қилиш ҳамда ички ва ташқи бозорга сотишни уюштириш мақсадида «Ўзфант» номли республика инновация-тижорат маркази ташкил этилди. Фанлар академиясининг янги шароитларда бундан кейинги равнақини таъминлаш учун унинг илмий-ташкилий фаолиятини янада такомиллаштириш зарур. Бунинг учун янгича иш услубларини дадил излаш, эскириб қолган яроқсиз услублардан тамомила воз кечиш керак бўлади. Бутун республикамиз олдида улкан вазифа бўлиб турган чин маънодаги иқтисодий мустақилликка эришиш учун биринчи навбатда халқ хўжалигининг энг долзарб илмий-техникавий ва ижтимоий-иқтисодий муаммоларини ҳал этишга хизмат қиладиган барча куч ва воситаларни бирлаштирувчи омилларни қўллаб-қувватлашимиз зарур. Академия муассасалари фаолияти доирасини шу нуқтаи назардан қайта кўриб чиқиш ҳам ушбу мақсадларга хизмат қилади.. Шунингдек, Ўзбекистондаги фундаментал ва амалий тадқиқотларни ривожлантиришнинг кўп йиллик ва илмий асосланган устивор илмий-техникавий дастурларини ишлаб чиқиш ва шакллантиришда ҳам, табиийки, Академия етакчи ўрин тутади.

Ўзбекистон давлат мустақиллигининг жаҳондаги кўплаб давлатлар томонидан тан олиниши Шарқ ва Ғарбдаги хорижий давлатларнинг илмий муассасалари билан бевосита алоқа ўрнатишни ва мавжуд алоқаларни кенгайтириш учун янада яхшироқ шарт-шароитларни майдонга келтиришни тақозо этади.

Фанлар академиясининг Ўзбекистонимиз мустақилликка эришганидан кейинги даврдаги фаолияти у бундан буён ҳам фундаментал фанлар соҳасида ҳам, амалий фанлар соҳасида ҳам тадқиқотларни янада ривожлантириш учун етарли имкониятларга эга, деб хулоса чиқаришимизга асос бўла олади. Бироқ илмий-техникавий тараққиётни белгиловчи баъзи йўналишларда республика халқ хўжалиги ва маданий ҳаётининг тобора ортиб бораётган талабларидан сезиларли даражада орқада қолинаётганини ҳам қайд этиш зарур.

Юқорида биз таъкидлаб ўтган жиҳатлар Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси фаолиятининг асосий йўналишларини белгилайди. Демак, унинг ярим аср давомида эришган фаолиятини илм-фан соҳасидаги ижодий изланишларни изчил давом эттириш ва амалга оширилаётган тадқиқотларнинг янада самарадорлигини таъминлаш билан уйғунлаштиришга эришмоғимиз керак. Бу масалаларнинг нақадар мураккаб ва масъулиятли эканини тўла англаб етган Академиямиз, унинг кўп минг сонли илмий ходимлари бундан кейин ҳам илм-фанга ва жамиятимиз тараққиётига, муқаддас она-Ватанимиз мустақиллигини мустаҳкамлашга хизмат қилаверадилар. Дунёга буюк алломалар, теран ақл-заковат соҳибларини берган кўҳна замин — Туркистон, Ўзбекистонимизнинг олимлари бобокалонларимизга, уларнинг илмий-маънавий меросига муносиб тарзда жаҳон илм аҳллари қаторидан ўз ўринларини эгаллайверадилар, деб ишонаман.

Суҳбатдош: Олимхон НАЗАР.

Маҳмуд САЛОҲИДДИНОВ Наманган шаҳрида туғилган. 1955 йилда Ўрта Осиё давлат университетини битирди. Меҳнат фаолиятини шу билим даргоҳида аспирантликдан бошлаб, республика Олий ва ўрта махсус таълим вазири лавозимигача бўлган йўлни босиб ўтди.

Ҳозир у Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг президенти. Физика-математика фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги. Кўплаб салмоқли илмий мақола, илмий иш ва монографиялар муаллифи. Илм-фан соҳасидаги катта хизматлари учун «Ҳурмат белгиси» ордени, Беруний номидаги республика давлат мукофоти билан тақдирланган. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби унвони берилган. Ўзбекистон Халқ депутати.

Яқинда М. Салоҳиддинов 60 ёшга тўлади. Фан ташкилотчиси, зукко инсон, кўплаб шогирдлар — фан номзодлари ва докторлари тайёрлаган фидойи олимни муборак ёши билан кутлаймиз.

● Ишбилармонлар бор бўлсин

БОҒИРОВ БИЛАН ИШЛАСАМ, ЗАВҚ ОЛАМАН

дейди Булунғур тумани ҳокими Мамаюсуф САЛИМОВ

Нодир ака кўпни кўрган кайвони одам. Энг муҳими, эзгуликнинг, фидойиликнинг боқийлигига ишонади. Шу боис мана ўн бир йилдирки, Ленин номли давлат хўжалиги аъзолари ўз раҳбарларини кафтда олиб юришади.

Йўқ-йўқ, у киши иззатталаб эмас. Аксинча яхши-ёмон, иссиқ-совуқ кунларда ҳам халқ билан бирга. Чошгоҳликни пайкал бошида, тушликни эса қозон қайнаган дарахтнинг остида қилиб кетаверади. Одамлар ҳам шунга ўрганиб қолишган. Директор идорада бир кунда икки соат бўлади. Эрталаб саккиздан тўққизгача, кечқурун олтидан еттигача. Қолган пайтда у кишини даладан топасиз. Биз ҳам Нодир ака билан консерва заводида учрашдик.

— Президентимизнинг куюнганича бор. Биз ўзимиз етиштирган маҳсулотларни қайта ишлашни ўзлаштирмас эканмиз, биримиз икки бўлмайди. Деҳқонга ер ва эрк берсангиз бўлди — экинини ўзи етиштириб олаверади. Биз кўпроқ қишлоқ саноати ҳақида ўйлашимиз керак.

Директор ҳақ гапни айтди. Ўтган йили хўжалик консерва заводи 17 миллион сўм фойда кўрди. Бу йил ушбу рақам 500 миллион сўм бўлиши кутилмоқда: Дарвоқе, 100 тонна томатни қувурга алмашдилар. Натижада 110 хонадонга табиий газ ўтказилди. Умуман, газлаштириш бу ерда 80 фоиздан ошиб кетди.. Ичимлик суви таъминоти ҳам бундан кам эмас.

Биз яна бир янгиликнинг устидан чиқдик. Ўша куни завод қошида иш бошлаган шакар цехида дастлабки маҳсулот олинган экан.

— Ҳозирча шакар қиёмини олишга эришдик. Уни қандолатпазликда ишлатиб кўрдик. Зўр! Ҳадемай, олимлар ёрдамида қиёмдан шакар олишни ўзлаштирамиз. Бунинг учун хом ашё базамиз бор. 50 гектарга қанд лавлаги экканмиз. Қолаверса, қўшни хўжаликлар, туманлардан оламиз.

Директор билан бирга далаларни айланамиз. Экиндан бўшаган майдонлар пешма-пеш шудгор қилинмоқда. Ҳамма ўзининг иши билан банд, ҳеч ким юқоридан кўрсатма кутмайди.

— Оилам билан бир гектарда помидор экkандик, — деди тракторчи Ўринбой ака. — Уч миллион сўм даромад қилдик. Шунинг 40 фоизи бизники. Қўли теккаНнинг оғзи тегади. Шахсий томорқадан ҳам мўл ҳосил олдик. Ишқилиб, меҳнат қилган деҳқон ҳузурини кўради.

Хўжаликда бу йил 50 гектарга Голландия картошкаси экилди. Айрим звенолар гектаридан 32 тоннагача ҳосил кўтардилар. Қариялар картошка бу қадар хирмон бўлиб кетганини эслай олмаяптилар.

— Ҳосилнинг бир қисмини натура сифатида деҳқонларга бераяпмиз. Асосий қисмини ертўлага бостираяпмиз

Бундай ўйлаб қарасак, хўжалик ҳақиқатан ҳам «очил дастурхон»га ўхшайди. Ахир, бир йилда эл дастурхонига 300 тонна сут, 50 тонна гўшт, 7 минг тонна сабзавот, 2 минг тонна узум, 700 тонна мева, қарийб икки минг тонна ғалла етказиб берилди! Бирорта тармоқда зарар кўрилмади. Рентабеллилик хўжалик бўйича 35 фоизни ташкил этди.

Мўъжазгина хўжаликда анъанага айланган инсонийлик, мурувватни айтмайсизми?! 17 та ночор оилага давлат нафақасидан ташқари қўшимча ёрдам тайинланган. Уларга ҳар мавсумда эҳтиёжига қараб бепул ун, буғдой, сомон, беда ва бошқа маҳсулотлар берилади. Фахрийларга эса бундай маҳсулотлар ярим нархида тарқатилади. Бундан ташқари, ҳар бир оилага бир тоннадан сомон, беда ва 100 килограммдан буғдой сотилди. Хуллас, деҳқонларнинг косаси оқарган.

Хўжаликда 7 та доимий болалар боғчаси ишлаб турибди. Уларда аҳолининг 500 нафар ўғил-қизи бепул тарбияланмоқда. Иккита мактабга бир гектардан ер берилган. Фойдаси — ўзлариники, 2 та компьютер синфи очилган. Харажати — совхоздан.

— Нимасини айтасиз, мухбир болам, Нодирбой чиндан ҳам кайвони экан, — дейди фахр билан Эшбек бобо Мирзаев. — Қишлоқларимиз жаннатга ўхшайди. Тўкинчилик, сероблик, йўллар асфальт қилинган. Ўзимизникидан ташқари давлат ҳам ҳар йили ўнлаб уй қуриб беряпти. Айтгандай, яқинда директор қарияларга битта автобус берди. Аҳмад Яссавий қабрини бориб зиёрат қилиб қайтдик. Кеча эса бобойлар билан Исмоил Бухорий ёдгорлигига бориб келдик. Махсус автобус ҳар куни қишлоқларимизни уч марта айланиб, туман марказига олиб-бориб келади. Бир катталинг бўгани шу-да, болам! Отасига раҳмат!

— Ярим-ёрти ислоҳотни ёмон кўраман. Мана, қаранг, чорвачилик фермаларини хусусийлаштиришга ўтишди. Бироқ хўжалик раҳбари эскича «24-формасини» топшириши керак экан. Ахир, унда ферма раҳбари нега керак?! Бизда аҳоли онгли равишда ўн йилдан бери ўзидан ортган сутни топширади. Эрталаб ва кечқурун махсус машина қишлоқлардан сутни йиғиб чиқади. Бунинг эвазига биз ем-хашак берамиз.

Кеча эса Голландиядан мутахассислар келишди. Картошкасининг ҳосилидан кўнгли тўқ. Улар келаси йил бу ерда картошкадан ҳар хил ярим тайёр маҳсулотлар олувчи корхона қуришга сўз беришди. Ўзимиз маккажўхори, ошқовоқ ва бошқа маҳсулотларни қайта ишлаш йўлларини қидираяпмиз.

Хуллас, ана шунақа. Нодир ака билан ишлашсангиз ҳам, гаплашсангиз ҳам зерикмайсиз. Суҳбат сўнггида ҳоким қўшиб қўйди:

— Бундай фидойиларга жонингни берсанг арзийди?!

Фармон ТОШЕВ, «Ўзбекистон овози» мухбири.

СУРАТЛАРДА: 1. Хўжалик раҳбари Нодир Боғиров. 2. Илғор ишчи Инобат Аҳмедова, 3. Шакар цехи ишчиси Искандар Шомаҳатов ва мутахассис Ефим Шварцман.

Ғ. АЛИЕВ олган суратлар.

МЕҲНАТГА ЯРАША РАҒБАТ

Машина терими — иш унуми эканлигини амалда исботлаб келяпман. Ўз агрегатим билан жорий йил хирмонига 210 тоннадан зиёд саноат хом ашёси териб тўкдим. Аниқроғи механизаторлик техникага бўлган иштиёқ менга ҳурмат, эъзоз олиб келмоқда. 1991 йилда машина бункеридан 185 тонна пахта териб тўкиб «Жигули» енгил автомашинаси билан мукофотланган эдим.

Бригадамиз аъзоларининг ҳаммаси меҳнаткаш, омилкор одамлар. Шунинг учун бўлса керак, бригадамиз ҳам, хўжалигимиз ҳам туманда машъал. Бунинг устига биз ҳар йилги ҳосилнинг 85-90 фоизини машиналар ёрдамида териб олаяпмиз. Бу йил эса барча ҳосил техникалар ёрдамида терилди.

Шундан мамнунманки, бир ойлик йиғим-терим мавсумида қарийб ярим миллион сўмлик даромад қилдим.

Турсун МАҲМУДОВ, Навбаҳор туманидаги Алишер Навоий номли жамоа хўжалигининг механик-ҳайдовчиси.

ҚУВОНЧ

Мавжуд 643 гектар майдонда деҳқончилик қилган хўжалигимиз заршунослари атиги 25 иш кунида йиллик режани уддалашиб, эл хирмонига 2350 тоннадан зиёд юқори навли саноат хом ашёси армуғон этишди. Ҳосилдорлик гектар бошига 36 центнердан ошиб кетди. Ҳаким Мажидов, Саид Латипов, Салим Ҳакимов, Хожи Турдиев, Боймурод Эгамов бошлиқ бригадаларда, Насим Саъдуллаев, Нозигул Бўронова, Олия Турсунова етакчилик қилаётган оилавий звеноларда эса ҳосилдорлик 45-50 центнерни ташкил этади.

Хўжалигимизда пахта тайёрлаш режаси уддаланган бўлсада, пахта далаларимизда ҳосил мўл. Ҳар куни қўшимча мажбуриятнинг 1,5-2 фоизи миқдорида хом ашё тайёрлаяпмиз.

Салим ЗАРИПОВ, Қизилтепа туманидаги «Меҳнат-роҳат» жамоа хўжалиги бошқарувн раиси.

Янгиликлар Воқеалар хабарлар

„Биз ким, мулки Турон..."

ҚОЗОҒИСТОНДА «ФОРД» МАШИНАЛАРИ ПАЙДО БЎЛАДИ

● АЛМАТИ. Мамлакат пойтахти маъмурияти «Мерседес» фирмасининг Туркия филиали тайёрлаган шаҳар автобусларидан 149 тасини олди.

Бу автобуслар учун Туркия ҳукумати Қозоғистон учун очиб қўйган кредит маблағларидан ҳақ тўланади.

«Форд» рамзий белгиси туширилган ихчам машиналарнинг дастлабки туркуми эса шу йилнинг охиригача олинади. «Алмат» фирмасига шерикчилик ҳуқуқи берилган. Фирманинг Европада жойлашган бўлимлари икки ўртада тузилган шартномага биноан «тез ёрдам», милиция учун ҳам машиналар етказиб беради ва автомобилларга хизмат кўрсатишда ёрдамлашади.

ХОРИЖИЙ ТРАНСПОРТ ЭВАЗИГА

● НОРИН. Вилоят раҳбарлиги ўзининг бюджетини бегона транспорт воситаларидан олинадиган солиқлар эвазига кўпайтириш ҳақида қарор қабул қилди.

Эндиликда бу вилоят ҳудудидан ўтиб борадиган транспорт воситаларидан солиқ олинади. Қирғиз транспортчиларидан 15 сом, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари вакилларидан эса 5 сом кўп олинади. Хусусий тартибда жорий этиладиган ҳар қандай солиқ ноқонуний ҳисобланади.

ПУЛ БИРЛИГИ ТЎҒРИСИДА ҚОНУН

● АШГАБАТ. Туркманистоннинг пул бирлиги тўғрисидаги қонун матбуотда эълон қилинди.

Бундан ташқари 1993 йилнинг 1 ноябридан бошлаб жорий этиладиган миллий пул тўғрисида республика Вазирлар Маҳкамасида бўлган йиғилиш ҳақида ҳисобот ҳам эълон қилинди. Давлат раҳбари уқдириб ўтганидек, бу сана Туркманистон мустақиллиги тарихида энг ёрқин саҳифалардан бири бўлиб, тарих йилномасидан ўрин олади. Миллий пул — манат — мамлакатнинг чинакам иқтисодий ва сиёсий мустақиллиги ютуқлари механизмини ҳаракатга келтирувчи қудратли омил бўлиб хизмат этишига даъват этилган.

Президент Сапармурод Туркманбоши келгуси йилнинг баҳоридан бошлаб Туркманистонда саноатни хусусийлаштириш бошланади ва бу жараён ваучерлаштиришсиз ўтказилади, лекин шунга қарамай давлатнинг ҳар бир аҳолиси ўзининг улушини олишини яна бир бор таъкидлаб ўтди.

СИФАТСИЗ МАҲСУЛОТ УЧУН МАСЪУЛИЯТ

● АЛМАТИ. Шу кунларда Гонконг шаҳридаги «Ичжоу» компаниясининг раҳбарлари сафар қилиши кутилмоқда.

Бу сафарнинг мақсади Хоргос шаҳри минтақасида эркин иқтисодий зонани яратиш тўғрисида музокаралар олиб боришдир.

Хитой Халқ Республикасидан Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига олиб борилаётган моллар учун масъулиятни ўрнатиш тўғрисида қонун қабул қилинди. Бу масъулиятнинг асосий мақсади сифатсиз молларнинг олдини олишдир. Бу қонун Ҳамдўстлик мамлакатларининг Хитойга олиб-кираётган маҳсулотлари учун ҳам тегишлидир.

САККИЗ ЙИЛ ЭРКИНЛИКДА БЎЛМАЙДИ

● ДУШАНБЕ. Афғонистон Ислом Давлатининг фуқароси Холбой Ёдгор ўғли саккиз йил эркинликни кўрмайдиган бўлди.

У Тожикистон Олий судининг жиноий ишлар коллегияси бўйича суд коллегияси томонидан саккиз йил муддатга қамоқ жазосига ҳукм қилинди. Афғон фуқароси давлат чегарасини ноқонуний кечиб ва чегарадан қуроллар ҳамда ўқ-дориларни ноқонуний олиб ўтганлигида айбланган. У бандит тўдаларнинг командири топшириғини бажариш мақсадида ўточар қуролларни Тожикистон ҳудудига олиб ўтишга уринган. У «Туғул» чегара заставасида Панж дарёсидан кечиб ўтган ва қўлида қуроллари билан ушланган.

РУБЛЬ МУАММОСИ

● АЛМАТИ. РАТА—ТАСС мухбирининг хабар беришича, янги шаклдаги рубль ҳудудини барпо этиш билан боғлиқ муаммолар қозоғистонликларни анча саросимага солиб қўйди.

Ҳозир республикада ҳар хил миш-мишлару тахминлар кезиб юрибди. Бировлар миллий валюта — тангaнинг муомалага киритилишини кутаётган бўлса, бошқалар ўзларича эски пуллар 1993 йили чиқарилган янги пулларга алмаштирилиши ҳадемай бошланади, деб ҳисоблашмоқда.

Москвада бўлиб ўтган ҳукумат даражасидаги Россия — Қозоғистон музокаралари самарасиз якунланганi ҳақида ҚозТАГ ўтган жума куни тарқатган қисқагина хабарни ҳисобга олмаганда, республика ҳукуматининг нуқтаи назари ҳозирча маълум эмас.

Чайқовда эса Россия пулига бўлган эҳтиёж бирдан ошиб кетди. Ҳозир Қозоғистон шаҳарларида 1993 йили муомалага киритилган бир Россия рублини «эски» пулда икки-икки ярим бараварга ҳарид қилишмоқда. Бизнесменлар бир Америка долларига 3,5—4 минг рубль тўлашаётир.

Магазин ва бозордаги расталар бир неча кун илгаригига нисбатан анча ғариблашиб қолди. Савдо ходимлари ва ҳар хил олди-сотди билан шуғулланувчилар вазият тўла-тўкис бир ёқли бўлгунига қадар молларни ушлаб туришга ҳаракат қилишаётгани маълум.

ТУРКМАНБОШИГА БАҒИШЛАНГАН ТОМОША

● АШГАБАТ. «Жон» театрида «Огузхон» спектаклининг биринчи намойиши бўлиб ўтди.

Бу тадбирда Туркманистон президенти Сапармурод Туркманбоши қатнашди. Томоша бошланишидан олдин постановкачи режиссёр гапириб, театрнинг ижодий жамоаси ўзининг ана шу ишини Туркманистон Президентига бағишлаганлигини эълон қилди. У туркман халқининг доҳийсига миллий санъатни бунёд этиш ва ривожлантиришдаги фаолияти учун миннатдорчилик билдирди.

(Марказий Осиё давлатлари ахборот агентликлари ва рўзномаларидан олинди).

Янгиликлар Воқеалар хабарлар

Ислом КАРИМОВ:

Асл ҳақиқатлар халқ орасидадир. Элу юртнинг равнақини ўйлаган раҳбар аввало раиятга қулоқ солиши керак. Афсуски, айрим мансабдор шахслар буни унутган кўринадилар. Ўз нафси, ҳузур-ҳаловати йўлида ҳеч нарсадан тоймайдиган ялаб-юлқовчилар, лаганбардорлар уларнинг бошини айлантириб қўймоқда. Андижон вилоятида уюшган жиноятчиликка қарши бошланган курашнинг натижалари шундай дейишимизга асос бўлмоқда... Ижтимоий-сиёсий барқарорлик истиқлолимизнинг бош гарови эканлиги ҳаммага маълум.

Инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлат сари!

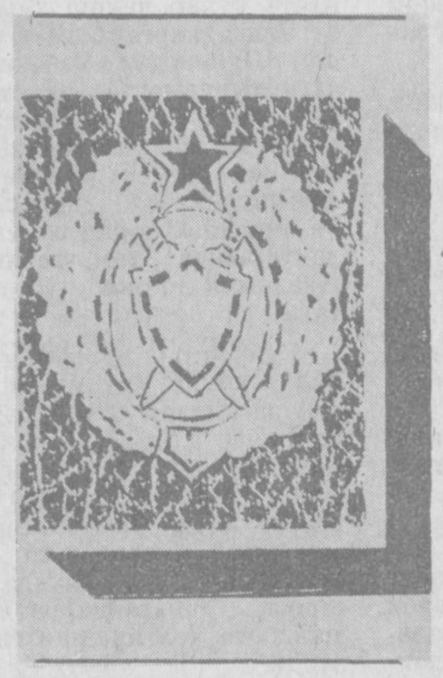

ҚОНУН НОМИ БИЛАН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ, ОЛИЙ СУДИ, РЕСПУБЛИКА ПРОКУРАТУРАСИ ВА «ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ»НИНГ МАХСУС САҲИФАСИ

СОҒЛОМ КУЧЛАР БИРЛАШАДИ

Ҳозирги куннинг энг долзарб ҳаётий масалаларидан бири ижтимоий-сиёсий барқарорликни сақлаб қолиш, бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида истеъмол бозорини ҳимоя қилиш, жамоат тартибини ҳар томонлама мустаҳкамлашдир. Андижон вилоятида биринчилар қаторида жиноятчиликка, айниқса унинг уюшган турларига қарши кенг кўламли юриш бошланган эди. Вилоятда ин қуриб олган 41 та ашаддий жиноий гуруҳ аъзоларининг уйларида ва бошқа жойларда Ички ишлар вазирлигининг ва ҳокимиятнинг қўллаб-қувватлаши билан ўтказилган тинтувда улардан кўплаб жангавор қуроллар, граната, автомат, қирқма милтиқ, автомат ўқлари, ҳеч қаерда қайд этилмаган турли ўқотар ва совуқ қуроллар, гиёҳвандлик моддалари, автомашиналар ва бир неча ўн миллион сўмлик турли хил моддий бойликлар тортиб олинди.

Узлуксиз давом эттирилган тадбирлар натижасида 117 та жиноий гуруҳ фош этилди, улардан 88 таси уюшган, 15 таси мустаҳкам жиноий гуруҳлардир. Улар томонидан содир этилган 168 жиноят очилди: 6 қотиллик, 8 талончилик, фирибгарлик, 7 транспорт воситаларини олиб қочиш, та катта миқдордаги талон-торожлик ва шунча порахўрлик бўлиб, бу ҳолатлар юзасидан 122 та жиноят ишлари қўзғатилди. Тугалланган ишлар бўйича 331 айбдор шахс жиноий жавобгарликка тортилди. Улар орасида 22 нафар жиноий гуруҳ йўлбошчилари, 3 нафар жиноят оламида «обрў» қозонган шахслар ва нафар муқаддам судланганлар бор.

Қатор ўғрилик ва талончилик жиноятларини содир этган М. Қўшматов бошчилигидаги гуруҳ қўлга туширилди. Олиб борилган тезкор қидирув ва тергов ҳаракатлари натижасида улар томонидан ўтган йилда содир этилган 5 ўғрилик фош этилди. Ушбу гуруҳнинг ўн нафар аъзоси қамоққа олиниб, 7 турдаги оғир жиноятлар бўйича айбландилар ва суд томонидан қонуний жазога тортилдилар. Андижон шаҳрида фуқаролар шахсий мулкини ўғирлаш билан шуғулланиб келган шахслар С. В. билан А. В. ва бошқалардан иборат жиноятчилар тўдаси ҳам қўлга олинди. Уларнинг 30 дан ортиқ фуқаронинг автомашиналари ва эҳтиёт қисмларини ўғирлаб сотиш билан шуғулланиб келганликлари аниқланди.

Номаълум шахслар томонидан содир этилган бир қанча қотилликлар ўз вақтида очилди. Вазияти оғир бўлган шаҳар ва туманлардаги ҳолатлар узлуксиз, чуқур таҳлил этилиб, доимий профилактик ишлар олиб борилди. Жойлардаги мавжуд хато ва нуқсонларни бартараф этишда амалий ёрдам берилаётир. Андижон шаҳрида шу йилнинг 9 ойи мобайнида умумий жиноятлар сони ўтган йилга нисбатан 8 фоизга, оғир турдаги жиноятлар 17 фоизга, номаълум шахслар томонидан содир этилган жиноятлар 20 фоизга камайди. Вилоят бўйича хавфли жиноятлардан — қотиллик — 2 тага, баданга оғир тан жароҳати етказиш 12 тага, шахсий мулкка нисбатан босқинчилик 18 тага, фирибгарлик 5 тага, транспорт воситаларини олиб қочиш 15 тага камайди .Сўнгги йилларда биринчи маротаба давлат ва жамоат мулкини ўғирлаш 113 тага камайиб, уларнинг очилиш даражаси 8 фоизга кўтарилди. Умумий жиноятчиликнинг очилиш даражаси эса 5 фоизга, жиноят-қидирув соҳаси бўйича 6 фоиз, оғир турдаги жиноятларни очиш 8 фоиз, номаълум шахслар томонидан содир этилган жиноятларни очиш 12 фоизга кўпайди. Тезкор қидирув йўли билан Балиқчи тумани Олимбек қишлоғида яшовчи шахс П. И. хонадонидан 58 килограмм «марихуана», Қирғизистон Республикаси Майлисой шаҳридан келган «чақирилмаган меҳмон» С. Ж.дан 6 килограмм, Андижон шаҳрида яшовчи шахс А. К.дан 4,5 килограмм гиёҳвандлик моддалари олинди ва бу шахслар жавобгарликка тортилдилар.

Бозор иқтисодиёти шароитида истеъмол бозорини ҳимоя қилиш, айниқса давлат томонидан белгиланган тартибда аҳолини меъёрланган кундалик эҳтиёж маҳсулотлари билан узлуксиз таъминлаш, савдодаги суиистеъмолликлар, толон-торожликлар ва иқтисодий жиноятчиликка қарши кураш борасида кескин чоралар кўрилмоқда .Давлат мулкини толон-торож қилишга, чайқовчиликка қарши олиб борилган кураш натижасида олиб-сотарларнинг ўзидан 15 миллион сўмлик саноат ва озиқ-овқат моллари мусодара этилди. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 5 май 204-сонли қарорини бажариш юзасидан Қирғизистон Республикаси билан чегарадош 9 та шаҳар ва туманларда 21 та қўшимча постбонлик нуқтаси ташкил этилди. Истеъмол бозорини ҳимоя қилиш ва республика ташқарисига товар-моддий бойликларни қонунсиз олиб чиқиб кетишга йўл қўймаслик тадбирлари кучайтирилди. Натижада 21 миллион сўмлик саноат ва озиқ-овқат маҳсулотлари ушланиб, вилоят аҳолисига қайтарилди.

Ходимларнинг хизматга бўлган муносабати, ижрочилик интизомини ошириш учун ўз хизматига совуққонлик ёки эътиборсизлик ҳамда масъулиятсизлик билан ёндашган ҳар қандай ходимдан воз кечилаётир. Жумладан, Балиқчи, Қўрғонтепа, Булоқбоши, Асака туманлари ва Қорасув шаҳар ички ишлар бўлимлари бошлиқлари йўл қўйган қўпол хато ва камчиликлари учун лавозимларидан четлатилдилар. Уларнинг ўрнига етук, малакали, ишбилармон раҳбарлар тайинланди. Ҳозиргача 44 ходим ички ишлар тизимидан бўшатилди, 39 ходим эгаллаб турган лавозимидан четлатилди, 118 ходимга моддий ва интизомий чоралар кўрилди. Шу билан бир қаторда ходимларнинг касб-маҳоратини оширишга, ташаббускор, хизмат бурчига содиқ ходимлар ишига одилона баҳо берилиб, мунтазам рағбатлантирилмоқда. Мингдан ортиқ ходим турли мукофотларга тақдим этилди. Шундан 80 фоизи пул мукофотлари билан тақдирландилар.

Ходимларнинг хизмат шароитларини яхшилаш, уларни ижтимоий муҳофаза қилиш борасида ҳокимликлар мададига таяниб, 104 ходимга уй-жой ажратиш ва хонадонларига телефон тушириб беришда амалий ёрдам кўрсатилди. Давлатимиз мустақиллик йўлига ўтгач жаҳон мамлакатларининг ҳуқуқни ҳимоя қилиш соҳаси мутахассислари республикамизда уюшган жиноятчилик ва коррупцияга қарши кураш соҳасида олиб бораётган ишларимиз билан қизиқиб қолишди. Улар республикамизга ташриф буюришиб баъзи соҳаларда бизга ёрдам беришса, баъзи соҳаларда биздан ўрганишмоқда. Шу боис вилоят ҳокимияти ички ишлар бошқармаси фаолиятига алоҳида эътибор қаратган. Бошқармамизнинг маъмурий биноси замонавий типда таъмирланмоқда. Барча шаҳар ва туман ички ишлар бўлимлари биноларида коммунал, телефон алоқа хизматлари соҳасида аниқланган камчиликлар зудлик билан бартараф этилаётир. Балиқчи тумани ички ишлар бўлими биноси қурилиши битиш арафасида.

Президентимиз И. А. Каримов халқ депутатлари Сирдарё вилояти Кенгаши сессиясидаги нутқида барча ҳуқуқни ҳимоя қилиш органлари фаолиятига холис баҳо берди ва шу билан бирга улар зиммасига катта вазифалар қўйди. Шу нутқдан келиб чиқиб галдаги вазифалар, муҳим масалаларга алоҳида аҳамият берилди.

Савдодаги тартибсизликлар энг оғриқ нуқталардан бири. Аҳолига маиший ва савдо хизмати кўрсатиш соҳасининг юзлаб раҳбар ва ходимларига нисбатан кўрилган жиноий ва маъмурий чораларга қарамай, харидорлар ҳаққига хиёнат қилиш, меъёрланган саноат ва озиқ-овқат молларини тарқатишдаги, иқтисодий соҳадаги суиистеъмолликлар давом этмоқда. Камеб молларнинг аксарияти чайқовчилар қўлида. Уларга қарши курашда янада кескин чоралар кўрилаверади.

Жиноятчиликка қарши курашда ички ишлар органларининг бирон-бир бўғини бўш ишламаслиги керак. Жумладан, пост-патруль хизматидан самарали фойдаланиш, шунингдек, уларга зарурий хизмат шароитларини яратиб бериш, турли кўринишдаги безорилик жиноятларини олдини олиш, ичкиликбозликка қарши курашни кучайтириш ва спиртли ичимликлар ичиш таъқиқланган жойда етарлича тартиб-интизом ўрнатиш зарур.

Ёшлар — келажагимиздир Улар ўртасида жиноятчилик илдиз отмаслиги учун участка вакиллари ва вояга етмаганлар билан ишлаш хизмати ходимларининг иш фаолияти такомиллаштирилмоқда. Жорий йилнинг 9 ойлик якунидан келиб чиқиб, барча шаҳар ва туман ички ишлар бўлимларида жиноятчиликка қарши курашни кескин кучайтириш, хизмат услубларини такомиллаштириш юзасидан қатор тадбирлар белгиладик. Мақсадимиз битта — мустақил давлатимиз истиқболи йўлида самарали хизмат қилиш, юртимиз осойишталигини таъминлаш, тинчлиги ва дахлсизлигини қўриқлашдир. Шу мақсад йўлида барча соғлом кучлар бирлашиши шубҳасиз.

Тельман МУРОДХЎЖАЕВ,
Андижон вилояти ички ишлар бошқармаси бошлиғи, ички хизмат генерал-майори.

• *Республика прокуратураси хабар қилади*

ДИРЕКТОР ОГОҲЛАНТИРИЛДИ

«Давлат тили тўғрисида»ги Қонун қабул қилинганига тўрт йил бўлди. Русийзабон биродарларимизнинг кўпчилиги ўзбек тилида бийрон сўзлашишмоқда. Ўзбекистон Республикаси прокуратураси мазкур қонун ижросини мунтазам текшириб турибди. Яқинда прокуратура ходимлари Ўзбекистон Республикаси жамоа хўжаликларини лойиҳалаш институтида бўлиб, бу қонун қандай амалга оширилаётгани билан қизиқишди. Минг афсуски, институтда ўзбек тилини ўрганиш ва ўқитиш ишлари ўз ҳолига ташлаб қўйилган, бепул ўқитиладиган курслар фаолияти 1992 йил охиридан бошлаб, ҳеч бир сабабсиз тўхтатиб қўйилган.

Тил ҳақидаги Қонуннинг 7-моддасида белгиланганидек, мазкур лойиҳалаш институти Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган махсус рус тилида иш юритувчи корхоналар рўйхатига киритилмаган ҳолда ишлар тўла рус тилида юритилаётган бўлиб чиқди. Корхона ҳудудида бирорта шиор ёки лавҳалар ўзбек тилида ёзилганини топиш амри маҳол. бу қонунга ҳурматсизлик эмасми?

Ўзбек тилида ариза ёзиб келган кўп болалик она Э. Набиеванинг аризаси қабул қилинмаган. Унга аризани русча ёзиш талаби қўйилган. Набиева рус тилини яхши билмаслигини тушунтирган. Раҳбарият эса бунга эътибор қилмай мазкур масалани 1993 йил 5 июлдан буён ҳал этмай келаётир.

Институтнинг бош ҳисобчиси Л. Пономарева ва девонхона мудираси Н. Миртовалар ўзбек тилида ёзилган ҳужжатлар, аризаларга барча йўллар билан тўсиқ қўйиб, қонунни бузганлар, фуқаролар ҳуқуқ ва манфаатларига путур етказиб келганлар.

Прокуратуранинг жиддий аралашуви билан бир қатор ишлар қонун талабига мос ҳолатга келтирилди, фуқароларнинг камситилган ҳуқуқлари тикланди. Қонунга ҳурматсизлик қилган айбдор шахсларга нисбатан чоралар кўрилди. Шунингдек, институт директори М. Дўсматов расмий равишда огоҳлантирилди.

Жиззах вилояти давлат автомобиль назоратининг взвод командири Абдуқаҳҳор Саримсоқов (чапдан иккинчи) хизмат бошланиши олдидан милиция ходимларига йўл-йўриқ кўрсатмоқда.

Н. АЛМУРОДОВ олган сурат

• *ПРЕЗИДЕНТ ФАРМОНЛАРИНИНГ ИЖРОСИ—НАЗОРАТДА*

МАСЪУЛИЯТ УНУТИЛСА...

Республикамизнинг биринчи ордени «Соғлом авлод учун» деб аталиши бежиз эмас. Қолаверса, келажак — бугунги ёш авлодга қай муносабатда бўлаётганимизга ҳам боғлиқ. Президент Ислом Каримов таъкидлаганидек, «Ёш авлоднинг келажаги учун биз катталар масъул эканлигимизни ҳеч қачон унутмаслигимиз керак».

Тошкент вилояти давлат назорати бошқармаси ходимлари «Вилояттаом», «Вилоятсавдо» акциядорлар жамиятида, вилоят матлубот жамиятлари уюшмасида, халқ таълими, соғлиқни сақлаш бошқармаларида Ўзбекистон Республикаси Президентининг оналик ва болаликни муҳофаза қилишга қаратилган фармонларининг амалда қандай бажарилаётганлигини ўрганиб чиқдилар.

Вилоят ҳудудида махсус лойиҳа бўйича қурилган бирорта ҳам мактаб-интернат йўқ. Мослашганлардан 5 таси санитария талабларига тўла жавоб бермайдиган биноларда жойлашган. Шунингдек, ўғил-қизлар тарбия кўраётган ушбу даргоҳлар учун қаттиқ-юмшоқ жиҳозлар, асбоб-ускуналар, қурилиш ашёлари ўз вақтида олинмаган, таъмирлашга ажратилган маблағлар ўзлаштирилмаган, 83 миллион 100 минг сўмлик маблағ фойдаланилмаган.

Касалликни даволашдан кўра унинг олдини олиш муҳимроқ. Лекин бемор она ёҳуд боланинг даволаниши учун шароит қандай? Вилоятда бу борадаги ишлардан кўнгил хотиржамми? Текширув натижаларига назар ташлар экансан, чин дилдан «ҳа» деб жавоб беролмайсан, киши. Мавжуд стационарлардан 129 таси мослашган биноларда жойлашгану, лекин уларда санитария-гигиена, юқумли касалликларга қарши курашиш риоялари учун зарур бўлган хоналар йўқ. Касалликнинг олдини олиш ва даволаш муассасаларининг 36,7 фоизида совуқ сув билан таъминлаш масаласи тўлиқ ҳал этилмаган, 24 стационарда умуман ички водопровод тармоғи йўқ. 49 касалхона иссиқ сув билан таъминланишга муштоқ.

Хўш, аҳвол шу тариқа давом этавераверадими? Давлат санитария назорати идораларининг тегишли кўрсатмаларига амал этмаётган 47 тиббий муассаса фаолияти вақтинча тўхтатилди. 168 нафар киши ишдан четлаштирилиб, 444 нафар мансабдор шахсга жарима солинди.

Камқонли ва камдаромадли оилалардаги ҳомиладор аёллар озиқ-овқат молларининг тақчиллиги ёки савдо ташкилотларига ўз вақтида маблағ ўтказилмаганлиги боис бепул озиқ-овқат билан таъмин этилмай қолмоқдалар. Бундай ҳолатлар Олмалиқ, Оҳангарон шаҳарларида, Бекобод, Бўка, Паркент ва Оҳангарон туманларида яққол кўзга ташланмоқда. Шундай ҳолатлар ҳам мавжудки, талонларнинг аксариятида берилган моллар миқдори кўрсатилмай, умумий қиймати ёзилган. Айримлари эса умуман тўлдирилмаган, ҳатто савдо ходимининг имзоси ҳам йўқ, озиқ-овқатларнинг қайси турларидан қанча ва неча сўмлик олинганлигини билиб бўлмайди.

Республика Президентининг оналик ва болаликни муҳофаза қилишга қаратилган фармонлари ва улар асосида қабул қилинган ҳукумат қарорларини бажаришда аниқланган камчилик ва нуқсонлар «Вилоятсавдо» «Вилояттаом» ҳиссадорлар жамиятлари раислари Ғ. Турсунов ва И. Икромовлар, вилоят матлубот жамиятлари уюшмаси раиси И. Мадумаров, вилоят халқ таълими ва соғлиқни сақлаш бошқармалари бошлиқлари О. Тожиев билан М. Бекнозоваларнинг бу масалага тегишли эътибор бермаганликлари, назоратни ва ўз ходимларига нисбатан талабчанликни сусайтириб юборганликлари сабабли юзага келган.

Муроджон КОЗИЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат назорат қўмитаси Тошкент вилояти бошқармасининг етакчи инспектори.

«ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ» рўзномасига обуна бўлсангиз Республика Адлия вазирлиги, Олий суди, Республика Прокуратураси ва «Ўзбекистон овози»нинг «ҚОНУН НОМИ БИЛАН» махсус саҳифасини ҳамда «ОСИЁ БОЗОРИ» ахборот тижорат иловасини бепул ўқийсиз.

• *«Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси—муҳокамада*

ҲУҚУҚИЙ ДАВЛАТ САРИ

Маълумки, Республика Олий Кенгашининг ўн биринчи сессиясида республиканинг янги Конституцияси қабул қилинган эди. Янги Конституция эса мамлакатимизда ҳокимият вакиллик органлари тизимларини такомиллаштиришга қаратилган бир қатор тадбирларни амалга оширишни тақозо этади. Шу муносабат билан Олий Кенгаш Раёсати «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги қонунни ишлаб чиқишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблади ва бу ҳақда ўз қарорини қабул қилди.

Мазкур қонун аҳамияти жиҳатидан Конституциядан кейинги энг муҳим ҳужжат ҳисобланади. Бундай хулосага келишнинг асосий сабаби, ушбу қонун ҳокимият олий органи — парламент юзага келиши билан чамбарчас боғлиқ фуқаролар манфаатини кўзда тутувчи барча қонун ва ҳужжатлар янги таркиб топадиган парламент аъзоларига нақадар боғлиқлиги назарда тутилса, фикримиз янада ойдинлашади.

Мен қуйида қонун лойиҳасига доир ўз фикрларимни билдирмоқчиман. Уни синчковлик билан ўрганиб чиққан киши қонун лойиҳасида ҳаракатдаги Қонунда ифода этилган айрим қоидалар сақланиб қолганлигидан хабардор бўлади. Овоз бериш вақти, сайловчиларнинг рўйхатини тузиш, бюллетенда кўрсатилган номзодни ўчириш ёки қолдириш округ ва участка сайлов комиссияларини тузиш ва уларнинг фаолиятини ташкил этиш, овозларни ҳисобга олишни уюштириш, бўшаб қолган ўринларга сайлов ўтказиш ва бир қатор тартиблар шулар жумласидандир.

Айни бир вақтда қабул қилиниши мўлжалланаётган қонун лойиҳаси тизими ва қоидалари эски қонундан тубдан фарқ қилади. Бу принципиал ўзгартиришлар нималардан иборат:

Биринчидан ва энг асосий тамойил бу — Олий Мажлисга сайловлар илк бор кўп партиявийлик асосида ўтказилади.

Иккинчидан, сайловни ўтказиш кампанияси эълон қилинган Қонун лойиҳасида аввалги сайловлардагидек 4 ой муддатда эмас, балки 2 ой мобайнида ўтказилиши мўлжалланяпти.

Учинчидан, сайлов округларини тузишдаги янгилик бўлиб, аввалги сайловларда меъёр 20 минг сайловчига тенг бўлган бўлса, лойиҳада бу миқдор тахминан 70 мингни ташкил этади. Албатта, бу Олий Мажлисга сайланадиган депутатларнинг сони 150 нафардан иборат эканлиги билан боғлиқ.

Тўртинчидан, депутатликка номзодлар танлаб олишнинг тартибини сиёсий партиялар ҳамда ҳокимият вакиллик органларининг ўзлари ҳал қиладилар.

Бешинчидан, сайловларда депутатликка номзодлик кўрсатиш ҳуқуқи сиёсий партиялар билан биргаликда Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши, халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар кенгашлари тимсолида жойлардаги ҳокимият вакиллик органларига ҳам берилади. Бу қонун лойиҳасидаги энг янги жиҳатлардан биридир.

Олтинчидан, қонун лойиҳасининг 49-моддасида сиёсий партиялардан номзод бўлган депутатларни рўйхатга олишни рад этиш шарти кўрсатилган бўлиб, қуйидагича таърифланади: муайян партия кўрсатган жами депутатликка номзодлар тўплаган умумий овоз республикада овоз берган сайловчилар овозининг саккиз фоизидан кам бўлса — Олий Мажлис депутати этиб рўйхатга олинмайдилар.

Менимча, юқорида қайд этилган таъкидлар Ўзбекистон Республикасининг демократик ҳуқуқий давлат қуриш сари шахдам одимлаётганлигини яна бир бор тасдиқлайди. Шу билан бир қаторда Қонун лойиҳасида баҳсталаб жойлар ҳам анчагина. Шулардан бири сайлов комиссияларини тузиш борасида. Таклиф қилинаётган лойиҳада участка сайлов комиссияси округ сайлов комиссияси томонидан, округ сайлов комиссияси эса Марказий сайлов комиссияси томонидан тузилади, Марказий сайлов комиссиясининг таркиби Олий Мажлис томонидан тасдиқланади, дейилади. Аввалги сайловларда, маълумки, комиссия аъзолари меҳнат жамоалари томонидан кўрсатилган тақдимномалар асосида тузиларди. Бу қонун лойиҳасида эса сайлов комиссиялари аъзоларининг таркибини тузиш механизми кўзда тутилмаяпти.

Лойиҳанинг 8-бандида «Сайлов участкалари сайловлар тайинланганининг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай тузилади» дейилган. Шу банднинг ўзида сайлов участкалари округ сайлов комиссияси томонидан тузилиши таъкидланган ҳолда, 12-бандда «... округ сайлов комиссияси сайлов тайинлангандан кейин 15 кундан кечиктирмай... тузилади». дейилади. Кўриниб турибдики, муддатлардаги тиғизлик ноаниқликларни вужудга келтираяпти. Шу муносабат билан округ сайлов комиссиялари сайлов тайинлангандан кейин 10 кундан кечиктирмай тузилиши мақсадга мувофиқдир.

Қонун лойиҳасининг 22 моддасида Олий Мажлис депутатлигига сиёсий партияларнинг олий раҳбар органлари номзод кўрсатиш ҳуқуқига эгалиги ҳамда номзодлар кўрсатиш сайловларга 25 кун қолганда тўхтатилиши таъкидланади. Ўзбекистон Халқ демократик партияси Низомининг 28-моддасида Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг Олий органи қурултой бўлиб, уни чақириш тўғрисидаги қарор қурултойга камида икки ой қолганида эълон қилинади, деб кўрсатилган. Бошқа сиёсий партияларда ҳам қурултойни чақириш учун бирмунча кўп вақт талаб қилинишини назарда тутиб, Олий Мажлис депутатлигига номзодлар кўрсатиш сиёсий партияларнинг Марказий органларига юклатилса маъқул бўлар эди.

Шу хусусда бошқа яна бир мулоҳаза бор. Лойиҳада Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши, халқ депутатлари Тошкент шаҳар ва вилоятлар кенгашларининг Олий Мажлисга депутатлар кўрсатиш ҳуқуқи белгиланган. Лекин шуниси таажжубланарлики, улар номзодларини депутатликка кўрсатадиларда, маълум вақт ўтиб ўз ваколатларини тўхтатадилар. Халқ депутатлари Тошкент шаҳри ва вилоятлар Кенгашларининг саъй ҳаракати эвазига Олий Мажлисга депутат этиб сайланганлар ўз фаолиятлари давомида кимларнинг манфаатларини ҳимоя қилишлари номаълум бўлиб қолади. Шу туфайли бу борада ҳам ойдинлик киритиш зарур.

Лойиҳанинг 22-бандида «...Сиёсий партияларнинг олий органлари депутатликка 150 нафар, яъни ҳар бир сайлов округидан битта депутатликка номзод кўрсатишга ҳуқуқлидир...» дейилган. Шу жумлани қуйидагича таҳрир билан қабул қилиш ўринли бўлар эди. «...Сиёсий партияларнинг Олий органлари депутатликка ўз бошланғич (маҳаллий) ташкилотлари фаолият кўрсатаётган округлардан номзод кўрсатишга ҳуқуқлидир...».

Албатта, юқоридаги мулоҳазалар баъзи баҳсларга сабаб бўлиши мумкин. Ҳақиқат баҳсларда туғилишини назарда тутадиган бўлсак, бу далиллар ва юқорида билдирилган фикр-мулоҳазалар фойдадан холи бўлмас, деб умид қиламан.

Арслон ЖАББОРОВ,
Ўзбекистон Халқ демократик партияси Қашқадарё вилоят кенгашининг иккинчи котиби.

● ЮРТ ЎҒЛОНЛАРИ

ШОТУТ

Бойсун шаҳрининг бозорига бориб, Холиқ Хурсандовнинг уйи қаердалигини дуч келган одамдан сўрайверинг, айтиб бера олади. Айтиш ўз йўлига, сизни сўраган уйингизга бошлайди. Хурсандов кутубхонасида мутолаа қилиб ўтирган бўлса, кўзларини ишқаб, шоша-пиша меҳмонга пешвоз чиқади. Унча-мунча одамни кутубхонасига ижозат қилмайди. Китоб сўраган кишини хушламайди. Хурсандовга мутолаанинг таърифини Бойсун маданият бўлимининг бошлиғи Наби Равшан келтирсин-да: — Хурсандовнинг хотираси зўр — дейди у. — Ўқиган китобининг ҳеч бўлмаганда йигирма фоизи миясига михланиб қолади. Сўнг шу йигирма фоизни ҳамсуҳбатига икки юз фоиз қилиб гапириб бера олади. Масалан, денг бир гал шайтоннинг жаннатдан қувилишини тўрт соат гурунг қилганининг гувоҳи бўлганман. Гурунгида у бирон воқеани ҳикоя қилмайди, ривоят қилмайди, достон ҳам қилмайди. Бирданига роман қилиб гапиради. Масалан денг, яқинда ҳовлисидаги қари шотут қулаб тушди. Шунинг тафсилотига қизиқинг. Боб-боб қилиб роман тўқимаса, айтаверасиз.

«Шотут романи»ни сал орқароққа суриб қўйсак-да, умуман олганда Хурсандов хасис одам эмаслигини, фақат китобга қолганда хасислиги тутишини айтиб ўтсак.

Бундан уч-тўрт йил муқаддам Хурсандов яп-янги «Жигули» сотиб олди. Қўл тормозини тортиб ҳайдаб, ғилдиракнинг колодкасини ишдан чиқарди. Мутолаа учун фурсатни қизғаниб, вақтида соқол олишга уннамайдиган одамнинг тормоз колодкасини излашга вақти бўлармиди. Машина шотутнинг соясида ётаверди, ётаверди. Биров аккумуляторини сўраб келди, иккинчи бор таниши тўртала ғилдиракни ҳам «вақтинчаликка» олиб кетди. Сўнг тромблерини, бабинасини.... Ва охири узоқ танишларидан бири машинага харидор бўлиб келганди, Хурсандов уни арзон гаровга сотворди. Машинанинг янги соҳиби у-бу қисмларини топиб келди. Шотутнинг ширасидан ранги ўнгиб кетган машинани ялтиллатиб ювди. Гуриллатиб ўт олдирди. Минди-кетди. Бундан Хурсандовнинг мижжаси ғам тортмаганини, ўша кечқурунги концертда худди лотереясига «Жигули» ютган одамдай қўшиқ айтганини кўрган бир таниши одам деганнинг кўнгил даргоҳи шунчалик ҳам кенг бўлиши мумкинлигидан қойил қолди.

Энди шотут ҳақида.

Пешайвонда чойхўрлик қилиб ўтиргандик. Холиқ аканинг бир-бирининг жиғига тегиб, турткилашиб ўтирган икки ўғли «дик» этиб ўринларидан туришди. Мажи бобом, Мажи бобом келди, дейишди. Бир пайт ёзнинг кунида оқ кўйлакнинг устидан қора костюм-шиму, қорамтир қалин шляпа кийиб олган «Мажи бобо» кўринди. Мажи бобо деганлари — Мажид Абдураимов. Яхши кўрганлар ҳам ёмон кўрганлар ҳам уни «ёзувчи» деб аташади. Яхши кўрганлар Мажид аканинг қиссанавис ёзувчи эканлигини эътироф этишса, ёмон кўрадиганлар туман ҳокимининг ва бошқа раҳбарларнинг устидан газеталарга шикоят ёзиб юрганлиги учун «ёзувчи» дейишади.

Мажид Абдураимов ёши элликлар атрофидаги жуссаси кичик, қорачагина одам. Ўжарлиги, бошқа бировнинг гапини гап демаслиги бор.

Лекин унинг Холиқ ака билан муомаласи бошқачароқ. Улар «сен-сен»лашишади. Гурунгларини тингласангиз бир-бирларига нуқул тескари боришади. Ва бир қарашда Мажид ака Хурсандовни ҳам «копейка»га чиқариб қўяди. Бироқ эътибор бера бошласангиз «Мажи бобо» Хурсандовнинг шунчаки йўл-йўлакай айтиб ўтадиган гапларини ҳам ўзига дастур деб билишини фаҳмлаб оласиз. Масалан, бир галги гурунгида Хурсандов шотут мевасидан йилига уч-тўрт марта тўйиб еган одамнинг юраги бақувват бўлади, дейди. Совуқ урган оёққа шотутнинг шинниси даволиги ҳақида, унинг бошқа хосиятлари хусусида бир ярим соатча гапирди.

«Мажи бобо» жойлашиб ўтирар-ўтирмас гапни ўпкагинадан бошлади.

— Сен, Хурсандов, Мажид кўп хира пашша бўлмасин, дедингми, шотутни кесиб ташладинг, — деди.

— Биласан-у, Абдураимов, — деди Холиқ ака. — Мен ёш болани жеркимайман. Дарахтни кесмайман. Бировнинг ҳақига хиёнат қилмайман. Сен айтган шотутга болта уришни-ку ҳеч айта кўрма. Чунки уни бобомиз ўтқазган. Мевасидан Тўйчи Ҳофиз, домла Абдулазиз ҳофизлар тотиб кўришган.

— Тўйчи ҳофизлар қачон келишган Бойсунга? — деб сўрайди Абдураимов ажабланганини яширолмай.

— Ҳа, келишган-да. Уста Қурбон Танбурий деганини эшитгансан? Туркистон Наврўз сайлида Бухоро амирлиги томонидан туриб яккахон ашулачилик баҳсларида қатнашган ва бир неча йил пешқадамликни қўймай келган Ҳофиз. Уста Қурбон Танбурий — бизнинг бобомиз. Бобомиз Жуманазар Дуторий билан ҳамкорликда ўттизинчи йилларда Бойсунда даста ташкил қилганлар. «Майда-майда», «Ким олади машуғинани», «Бойсунча ёр-ёр» бизга ўша дасталардан мерос қолган. Уста Қурбон Танбурий бир неча йил амирнинг саройида хонандалик қилганлар. Тўйчи ҳофизлар билан Бухорои Шарифда танишганлар. Тўйчи Ҳофиз Бойсунга келганда бобомиз у кишига жўр бўлиб «Савти сувора»ни ижро қилган.

— Эй, Хурсандов-ей, қўшиқни эзиб айтади десам, томирлари зўр экан-да, — дейди Мажид ака чўнтагиданми, папкасиданми чиқарган винони пиёлаларга қуяётиб.

Мажид ака ўзи ичишни хушламайди. Лекин аҳён-аҳёнда кўнгли шароб қўмсаганда Холиқ ошнаси билан уриштириб ичсам, дейди. Холиқ ошнаси ичса қани эди денг. Ичмагани бир ҳисса, ҳалақит қилмаса эди денг. Мажид ака винони энди оғзига олиб борганда, Хурсандов: — Мажид Абдураим! — Элликка кириб бурнингни винога тиқиб ўтиришингни қара, дейди.

Хурсандов фаросатли одам. Бировнинг ишига, гапига аралашиб кетавермайди. Бировга изза беришни, бировнинг райини қайтаришни ёмон кўради. Бироқ Мажид ошнасини аямайди. Унга луқма қилишни, ҳазиллашишни хуш кўради.

Мажид ака ҳам ошнасининг эътирозларига парво қилмайин, гапларини эшитиб эшитмасликка олайин, ундан-да устиворлигимни кўрсатиб қўяйин, деб шунчалар ҳаракат қилади, бўлмайди.

— Кейинги пайтларда авжинг ёмон эмас, жўра, — дейди Хурсандов, — Тўйчи Ҳофиз тотиб кетган табаррук шотутдан еявериб юрагинг карбюратордай ишлаяптими, ҳокимнинг устидан ёзганинг ёзган.

— Мен ёлғон гап ёзмайман. Ҳақ гапни айтиш савоб иш, — дейди Абдураимов.

— Ёздинг. Ёзганинг чин чиқиб, ҳокимни ишдан олиб ташладиям дейлик. Ўрнига бўладиганини бундан пеш бўлар, деб ўйлайсанми?

— Умуман, қўрасидаги тўққизта эчкисидан бўлак на мулкию на мансаби бўлмаган одамга ҳокимни алмаштиришнинг нима аҳамияти бор? — дейди Абдураимовнинг аризасини ўргангани келган мухбир.

— Тўққизта эмас, тўқсон битта бўлди эчкилар, — деди Абдураимов.

— Бу кишим кўпнинг манфаатини ўйлайдилар, — дейди Хурсандов ярим ҳазил, ярим жиддий оҳангда. — Энди, Абдураимов, мен ҳам бир ҳақиқатни жар солай, билсанг пионервожатийдан бўлак ҳамма идораларнинг ярим иши жуда кўп йиллар ариза текшириш билан ўтди. Ҳозир ҳам шу. Ариза ёзиш билан инқилоб қиламиз, деб сенга ўхшаганларнинг изидан эргашиб юрсак, умрбод косамиз оқармас, аросатда қолиб кетармиз.

— Ҳа, нима қил дейсан бўлмаса? — дейди Абдураимов тамшаниб.

— Нима қилишингга ўзингнинг ақлинг етипти-ку: тўқсон битта эчки қилипсан. Эртага уларни икки юзтага етказасан. Пул ишлашнинг яна бир йўлини топарсан. Ана шундан сўнг бўйнингга жир битаётганини (бойиб бораётганингни демоқчи) сезиб қоласан. Сўнг бир амалини топиб, Дийдоркамингга (Абдураимовнинг қишлоғи) ичимлик сув қувурини ўз кучинг билан тортиб борасан-да, қўшниларингга мана сув, пулини тўланглар-у, олаверинглар, дейсан. Айтганинг ўрол бўлади. Ана кейин кўр ғўддайишингни...

— Ривоятингни қўй, жўра, — дейди Абдураимов норози оҳангда. — Рангимни сарғайтирмайин-да, манави мухбир жўрангга айт, ёзганларимни тезроқ газетага берсин.

— Сўнг эчки сўярмидингиз, — дейди аризани ўргангани келган мухбир Холиқ акага кўз қисиб.

— Эчки нима деган гап бўпти. Туя сўярдим...

— Нималар деб ёзгансан, ўзи, — дейди Холиқ ака ошнасига баландроқдан назар солиб.

— Туманда чорва туёқ сонининг, чорва маҳсулотлари ишлаб чиқаришнинг камайиб кетганини. Қишлоқларда ичимлик сув йўқлигини. Бир амалдорнинг бировнинг номини ниқоб қилиб, давлат ҳисобидан ўзига Бойсунда данғиллама кошона қурдирганини. «Робот»нинг директори лавозимни сотиб олганини...

— Ишқилиб, жўра, «ёзувчилик» экан-да, — дейди Хурсандов кулиб.

— Ёзувчилик, — дейди Мажид ака синиқ овоз билан.

— Оноре де Бальзакдан тортиб Ҳадиси шарифларнинг сатрларини қалам билан чизиб ўқиймиз. Шу билан ўзимизни яхшиланиб қолган одамдай ҳис қиламиз. Лекин хом сут эмган бандалармизда. Яхшиликни, мусурмончиликни назария деб тушунамиз. Уни ёдлаб оламиз. Ёдлаб оламизу... амал қилмаймиз.

— Биров-икковнинг амал қилгани камлик қиляпти-да,— Хурсандов, — дейди Мажид ака ҳаяжонланганидан устки лаби пешоналарининг ажинлари баландга сапчиб. — Ҳамма амал қилсин. Туманнинг ҳокими амал қилсин. Шу замонда одамлар демократ бўлиб кетишди, унча-мунча раҳбарга бўйсунмай қўйишди, деган гаплар ҳаммаси ёлғон, жаноб Хурсандов. Одамлар ихтиёр-беихтиёр раҳбарларга эргашиб яшайди. У тўғри йўлдан юрса, тўғри йўлдан юради, нотўғри йўлдан юрса... Бизларга ўхшаган биров-ярим минг бир тазйиқни бўйнига олиб раҳбарнинг хатосини кўрсатса, «ёзувчи»га чиқади.

Сўнг Абдураимовнинг эчкисинимизни, қўйини сўйишга келишилди. Ҳовлига чиқдик. Абдураимов қўй сўядиган бўлсам, ёзганларим газетага босилади, деган хаёл қувват бўлибми, кутилмаган самимият билан Хурсандовни мақтай кетди: — Сен шотутсан. Сурхондарёнинг энг катта шотутларидан, — деди.

— Ҳали чинор ҳам деб атарсан, — деди Хурсандов унинг мақтовларига эътибор қилмай.

— Чинор — қуруқ савлат. Шотут — бўлак гап. Сенинг ҳар бир гапинг — бир китоб. Ҳар бир қўшиғинг — бир дарё. Ҳар бир қадаминг бир мактаб. Олган унвонинг хизмат кўрсатган санъат арбобимиди?

— Хизмат кўрсатган маданият ходими, — дейди аризани ўргангани келган мухбир.

— Сен қайси дастанинг раҳбари. «Бойсун»нингми ёки «Шалола»нинг, — деб сўрайди Абдураимов.

— Хурсандов Бойсунда санъатнинг ҳаммасига раҳбар, — дейди мухбир. — Яқиндан бошлаб туманда очилаётган бадиий буюмлар корхонасига ҳам раҳбарликка тайинландилар. Ишонмасангиз, мана, ўзларидан сўранг.

— Э-э, нега ҳокимнинг тарафидан туриб сўзлаяпти десам — дейди Абдураимов пешонасининг ажинларини учириб. — Кетдиг-е. Қўйни сўямиз. Сўнг тоққа, биронта баландроқ булоқнинг бошига чиқамиз. Сўнг «Сувора»ни, сўнг «Насруллойи»ни айтасан Хурсандов. Бўптими...

Олимжон УСАНОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

● *Маданият янгиликлари*

АМЕРИКА РАССОМЛАРИ АСАРЛАРИ КЎРГАЗМАСИ

Тошкентликлар ва пойтахт меҳмонлари Американинг кўпгина таниқли рассомлари ижоди билан танишиш имкониятига эга бўлдилар. Ўзбекистон Давлат санъат музейида шу рассомлар асарлари кўргазмаси очилди.

Ўн олти рассомнинг асарлари мавзу жиҳатидан «Турли-туман хотиралар» номи билан бирлаштирилган. Улар замонавий босма графика санъатининг услуби ва йўналишлари ҳақида тўла тасаввур беради.

Кўргазмани АҚШнинг Ўзбекистондаги элчихонаси Республика давлат санъат музейи билан биргаликда ташкил этди. Унинг мақсади — иккала мамлакат ўртасидаги маданий алоқаларни мустаҳкамлашдан иборат. Кўргазмани очиш маросимида АҚШнинг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Генри Лин Кларк ҳозир бўлди.

(ЎзА).

МУХЛИСЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

Таниқли санъаткор, Давлат мукофоти совриндори, Халқ артисти Зикир Муҳаммаджоновнинг Самарқанд, Бухоро, Навоий вилоятлари меҳнаткашлари билан ижодий учрашувлари таассуротларга бой бўлди.

Айниқса, Навоий вилоятининг Хатирчи туманидаги маданият саройида бўлиб ўтган мулоқотда актёр саҳнада яратган Абу Райҳон Беруний, Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий ролларидан парча ва монологлар ижро этганида санъаткорнинг мухлислари уни олқишга кўмиб ташладилар.

Севимли ижодкор, Ўзбекистон Ички ишлар вазирлигининг жамоаси билан ҳам катта ижодий учрашув ўтказди. Зикир Муҳаммаджонов ўзининг ярим аср ижодий ҳаётида театрда, кинода яратган 260 дан ортиқ ранг-баранг образлари ҳақида, ҳозирги кунда Хитой ва Турк киночилари билан биргаликда суратга олинаётган янги ишлари ҳақида сўзлаб берди.

М. КАРИМОВ.

янгиликлар Воқеалар хабарлар

ХАЛҚАРО КЎЗГУ

КУТИЛМАГАН ВОҚЕА

● РАТА — ТАСС мухбирининг хабар беришича, Колумбия ҳукумати Куба билан дипломатия муносабатлари тикланганини эълон қилди.

Колумбия — Куба муносабатлари 1981 йилда узилиб қолган эди. Муносабатлар тиклангани ҳақидаги қарор Колумбиядаги деярли барча сиёсий кучлар учун кутилмаган воқеа бўлди.

НОМЗОД КЎРСАТИШ НИҲОЯСИГА ЕТДИ

● Покистонда шу йил 13 ноябрь куни бўлиб ўтадиган Президент сайловига номзодлар кўрсатиш ниҳоясига етди.

Сайлов комиссияси рўйхатга олган номзодлар орасида давлат бошлиғи вазифасини бажарувчи Васим Аҳмад Саджад, экс-президент Ғулом Исҳоқ хон, Миллий ассамблеянинг собиқ раиси Гавҳар Аюб хон, шунингдек, ҳозирги ҳукуматнинг бир неча аъзолари — ташқи ишлар вазири Фарук Легхари, мудофаа вазири Офтоб Шабон Мироний бор.

ЖАНУБИЙ КОРЕЯНИНГ НУҚТАИ НАЗАРИ

● Жанубий Корея ҳукумати Корея ярим оролидаги ядровий муаммоларни ҳал этиш учун КХДРга таъсир ўтказишда Германия ҳам фаол иштирок этишига умид қилмоқда.

1 ноябрь куни Германия Федератив Республикаси мудофаа вазири Фольклер Рне билан учрашувда Корея Республикаси Президенти Ким Ен Сам шуни маълум қилди.

СОВУҚ УРУШ ХАВФИ ТУГАДИ, БИРОҚ...

● Америка Қўшма Штатлари қуролсизланиш ва қурол-яроғлар устидан назорат маҳкамасининг директори лавозимига тайинланган Джон Холам АҚШ конгрессида сўзга чиқди.

«Совуқ уруш» хавфига барҳам берилгач, қурол-яроғлар устидан назорат вазифалари ўзгарди, бироқ улар ҳамон долзарблигича қолмоқда, деди Д. Холам. Янги директорнинг фикрича, ҳозир қурол-яроғлар ва уларнинг тарқалиши устидан назорат илгаригидан ҳам кучлироқ бўлмоғи лозим.

ВАЗИР ОГОҲЛАНТИРАДИ

● «7 ноябрь куни мамлакатда вазиятни издан чиқаришга уринишлар бўлиши мумкинлиги ҳақидаги хабардан Россия Федерацияси Ички ишлар маҳкамалари воқиф», деди журналистларга Россия ички ишлар вазири Виктор Ерин.

«Агар кимда ким одамлар тинчлигига хавф солувчи ҳаракат қилгудек бўлса шунга яраша чоралар кўрилади», деб огоҳлантирди у. Виктор Ерин ҳуқуқни муҳофаза қилувчи кучлар ҳар қандай сиёсий ва партиявий таъсирлардан холи бўлиши кераклигини алоҳида таъкидлади.

АҚШНИНГ ЯДРОВИЙ ҚУРОЛИ

● Президент Билл Клинтон мамлакат хавфсизлигини таъминлаш учун қанча ядровий қалпоқчалар зарурлигини аниқлаши лозим бўлган муассасалараро махсус мутахассислар гуруҳини тузишга кўрсатма берди.

«Дифенс Ньюс» ҳафталигининг хабар қилишича, бу гуруҳ АҚШ Мудофаа ва энергетика вазирликларининг, Миллий хавфсизлик кенгаши ҳамда Оқ уй илмий-техника сиёсати бошқармасининг вакилларидан ташкил этилди.

ЕВРОПА ИТТИФОҚИ ШАРТНОМАСИ КУЧГА КИРДИ

● Европа Ҳамжамиятига аъзо бўлган мамлакатларнинг Европа Иттифоқини тузиш ҳақидаги Маахтстрит шартномаси шу йил 1 ноябрдан кучга кирди.

Шартноманинг асосий мазмуни шундаки, уни имзолаган давлатлар ташқи сиёсат ва хавфсизлик соҳаларида, кейинчалик эса умумий мудофаа масаласида ягона сиёсат юргизадилар.

Шартномада 1999 йилда ягона Европа банкини тузиш ва умумий ягона валютага ўтиш ҳам кўзда тутилган. Эндиликда ҳужжатни имзолаган мамлакатлар аҳли «Европа фуқароси» ҳисобланади ва улар шартномага кирган исталган мамлакатда яшаши мумкин.

ЁШ МУСТАҚИЛ РЕСПУБЛИКАЛАРГА ЁРДАМ

● Япония ҳукумати собиқ СССР ҳудудида вужудга келган ёш мустақил республикаларга ёрдамнинг илк босқичини амалга оширишга киришди.

Япония Халқаро Ҳамкорлик агентлигининг (ХҲА) хабар беришича, жорий йилнинг октябрь ойидан 1994 йилнинг мартига қадар бу мамлакатлардан 100 нафар мутахассис Японияда бўлиб, бозор муносабатларига ўтиш учун зарур амалий ва назарий билимларни эгаллайди.

АФҒОНИСТОНДАГИ ЖАНГЛАР

● Ўтган куни Афғонистон пойтахтидан 60 километр узоқликда бўлган Сароби шаҳри чеккасида Гулбиддин Ҳикматёр ва Аҳмадшоҳ Маъсуд тарафдорлари ўртасида қақшатқич тўқнашувлар бўлиб ўтди.

Рейтер ахборот маҳкамасининг маълум қилишича, қарама-қарши гуруҳлар бир-бирларининг қароргоҳларига тўплардан зарба бермоқдалар.

(Жаҳон ахборот агентликлари ва газеталаридан олинди).

янгиликлар Воқеалар хабарлар

Бугунги кунда олис қорақалпоқ элида юзага келган турли тиббий қийинчиликларни енгиш йўлида қатор тадбирлар белгиланмоқда. Малакали тиббиёт ходимлари халқ саломатлигини сақлаш учун ўз тажрибаларини ишга солмоқдалар. Ана шундай саломатлик масканларидан бири Нукусдаги У. Холмуротов номидаги биринчи жумҳурият касалхонаси ходимларининг фаолиятлари мақташга арзигуликдир.

СУРАТДА: жарроҳлик бўлимининг мудири (ўртада) Минаж Аметов ҳамкасблари Минглимурат Турениёзов ва Абдурашид Солиевлар билан бирга.

Каром ЎРОЗОВ олган сурат.

● *Акс-садо*

ДИЛ СЎЗЛАРИ

«Ўзбекистон овози» рўзномалар ичида биз учун энг севимли ва ўқишлидир. Чунки унинг саҳифаларида ҳал қилиниши зарур бўлган муаммолар қатори кишилар юрагига яқин дарду аламлар ва шодлик туйғулари билан суғорилган катта-кичик мақолалар чоп этилади.

1993 йил 20 август куни «Ўзбекистон овози» саҳифасида босилган Расул Раҳмоновнинг «Завол» мақоласини ўқиб бениҳоя хурсанд бўлдик. Чунки унда биринчи бўлиб халқимиз назаридан йироқ бўлган «Озодлик ташкилоти»нинг фаолияти ҳақида қисқа ва ибратли маълумотлар келтирилган... Истиқлол учун курашган Фитрат, Чўлпон, Қодирийлар ва бошқа адиб, шоир, файласуф ҳамда маорифчилар ҳақида кўп марта ўқидик. Бу албатта, хайрли иш-дир. Лекин шон-шуҳрат қозонганлардан ташқари Ўзбекистон мустақиллиги йўлида онгли равишда ўлимга тик борганлар — бир неча «Озодлик ташкилоти»нинг аъзолари — жафолар гирдобида эзилганлар ҳақида кам ёзилган, улар сояда қолиб кетмоқда эди. Тасаннолар бўлсинки, рўзнома биринчилар сифатида ўша жасорат эгалари фаолияти ҳақида қисқача маълумот берди. Халқимиз орасида «Қизил империя» зулмига қарши чиққан шундай ватанпарвар инсонлар бўлганлигини ҳозирги авлод билиб қўйгани яхши.

Бизлар «Завол» мавзуи яна давом этади деган умиддамиз. Чунки шоир ва адиблар ўз ғояларини асарларида мерос қилиб қолдирган бўлсалар, Андижон, Тошкент ва бошқа шаҳарлардаги аксилинқилобий гуруҳларнинг «китоб»лари сирли архивларда ҳамон ётибди. Уларни ўқиш ва халқимизга таништириш вақти етиб келди...

Мирмажид ЗОКИРОВ,
профессор.
Тешабой ОДИЛОВ,
доцент.
Муҳитдин НАБИХОНОВ,
доцент.

● *СИРЛИ ТИЛСИМЛАР*

МИКРОБИОЛОГИЯ ҚАНДАЙ ФАН?

Сезиб турибман, кимгадир бу мақола ўта расмий бўлиб туюлар. Яна бировга зерикарли. Лекин биз кундалик нашрларда бундай фан тармоқлари ҳақида кам ўқиганимиз ёки эътибор бермаганимиз туфайли шундай хулосага келганмиз. Аслида эса бутунлай бошқача. Қандай дейсизми! Унда эшитинг:

Улуғ Ватан уруши йилларида Ўзбекистонда фаннинг янги-янги тармоқлари вужудга кела бошлади. Шу қаторда кўп тармоқли микробиология фани ҳам пайдо бўлди, ривожланди.

Микробиология фани асосларини бундан 150 йил муқаддам буюк француз олими Луи Пастер яратган эди. Бу олим ажойиб текширишлар ўтказиб, турли моддаларнинг ўзгаришида микроорганизмлар қанчалик катта роль ўйнашини кўрсатиб берди. Олимнинг шу масалага оид қимматли асарлари босилиб чиққан кунни **микробиология** фани яратилган кун деса ҳам бўлади.

Ўзбекистонда бу фан тармоғининг вужудга келиши ва ривожланиши Ўзбекистон Фанлар академияси воқелиги билан боғлиқдир.

1947 йилда Ўзбекистон Фанлар академиясининг Зоология ва ботаника институтида профессор Е. И. Кваснииков раҳбарлигида биринчи микробиология лабораторияси тузилди.

Микроорганизмларнинг табиатда кенг тарқалганлиги, қишлоқ хўжалиги ва саноатнинг турли тармоқлари учун уларнинг аҳамияти ғоят зўр бўлганлиги туфайли микробиология фани тез тараққий қилди ва бир неча мустақил тармоқларга бўлинди. Микробиология амалий ҳаёт билан бевосита боғлиқ бўлган ёш ва тараққий қилаётган фан сифатида барчага танилди ва манзур бўлди.

Республика Фанлар академияси таркибида 1965 йили микробиология бўлимининг ва сўнгра 1977 йилда эса микробиология институтининг тузилиши Ўзбекистонда бу фаннинг келажак равнақига йўл очиб берди.

Ҳозирги вақтда мукаммал жиҳозланган илмий-текшириш лабораторияларида микробиология фанини юқори малакали мутахассислар ривожлантирмоқдалар.

Институт ходимлари анчагина назарий масалаларни ҳал этдилар, амалий тадқиқотлар эса халқ хўжалигининг микробиология фанига таяниб иш олиб борадиган тармоқлари талабларига мослаштирилди. Қишлоқ хўжалиги (пахтачилик), озиқ-овқат, енгил, геология, микробиология саноатлари, чорвачилик, паррандачилик, ипакчилик шу жумлага киради.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистон Фанлар академиясининг Микробиология институти назарий ва амалий микробиологиянинг замонавий муаммоларини ҳал этиш билан шуғулланувчи Марказий Осиёдаги ягона ва йирик илмий марказдир.

Ўзбекистон микробиолог-олимлари жаҳон бактериология ва микробиология фанларини ривожлантиришга ҳам сезиларли ҳисса қўшиб келмоқдалар. Масалан, улар бактериялар ёрдамида анчагина препаратлар тайёрладилар ҳамда бактериялар, актиномицетлар ва сув ўтлари асосида олинган ўғитларни қишлоқ хўжалигида қўлланиш йўлларини илмий жиҳатдан асослаб бердилар.

Замбуруғлар асосида оқсил моддаларига бой, чорвачилик учун муҳим бўлган янги ем-хашаклар яратилди. Шунингдек, замбуруғлардан олинган фермент қатнашувида тайёрланган ем-хашакнинг (силоснинг) сифатини ошириб, уни оқсил ҳамда витаминлар билан бойитиш исбот этилди.

Ўзбекистон микробиологлари биринчи бўлиб сут кислотаси ҳосил қиладиган бактериялар — (стрептококлар)нинг фаол хилларини радиация энергияси таъсирида ўстириб олишга муяссар бўлдилар. Сут кислотасини ҳосил қиладиган бактериялар аралашмасидан иборат «Ором-1» ва «Ором-2» аталмиш шифобахш сут маҳсулоти яратилди. У ҳар томонлама ўрганилди ва амалда кенг қўлланилмоқда.

Ҳозирги кунда ғўзанинг сўлишига сабаб бўладиган микроорганизмларнинг биологиясини ўрганиш муваффақиятли давом эттирилмоқда.

Ўзбекистон саноат микробиологиясига доир анчагина назарий ва амалий маълумотлар тўпланди. Олимлар озиқ-овқат саноатига зарар етказадиган микроорганизмларга қарши қаратилган ва илмий жиҳатдан асослаб чиқилган бир қанча тадбирларни тавсия этдилар. Оқсил ва лизин моддаларига бой микроорганизмлар турларини топдилар. Уларни новвойлик, қандолат ва микробиология саноатларида жорий этдилар.

Ферментология (микроорганизмлар ферментлари) соҳасида ўтказилган илмий-тадқиқот ишлари ҳам диққатга сазовордир. Маҳаллий замбуруғлардан ажратиб олинган липаза ферменти талай саноат тармоқлари (ёғ, консерва, нон, чармчилик, ипакчилик) жараёнларини такомиллаштиришга олиб келди ҳамда тиббиёт учун зарур бўлмиш ноёб препарат деб топилди.

Микробиолог олимларнинг самарали фаолияти натижасида охирги ўттиз йил давомида Ўзбекистон Фанлар академиясида кўз илғамас «ёрдамчиларнинг» кўп минглн коллекцияси вужудга келди. Бу коллекцияда микроорганизмларни ноёб (ҳатто Голландиядаги жаҳонда машҳур бўлган коллекцияда йўқ) турлари йиғилган.

Республикамизда микробиология фанининг ривожланиш йўлларини шу бир мақолада тўла ифода этиш қийин албатта. Аммо шуни алоҳида таъкидлаш керакки, 1943 йилга қадар Ўзбекистонда ҳатто номи ҳам бўлмаган бу асосий фан эндиликда республика халқ хўжалигининг барча тармоқларида зўр ёрдамчи бўлиб хизмат қилмоқда.

Микробиология амалиёт билан яқиндан алоқа боғлаганлиги учун ҳам тез суръатлар билан ривожланди. Халқ хўжалигининг талаб эҳтиёжлари ўсиб бораётганлиги туфайли микробиология фани ҳал этадиган масалалар ҳам кўпайди. Бунга қодир бўлган юқори малакали кадрлар ҳам етишди. Бу энг улкан ютуқдир. Дарҳақиқат, 1943 йилга қадар Ўзбекистонда атиги 2—3 микробиолог иш олиб борган бўлса, ҳозир Республика Фанлар академиясининг илмий тадқиқот муассасаларида ва олий ўқув юртларида юзлаб йирик микробиолог олимлар ишлаб туришибди.

Хўш, мустақил мамлакатимиз микробиологиясининг яқин йиллардаги асосий режалари қандай бўлади? Бу саволга бир сўз билан жавоб бериб бўлмайди. Мен ана шундай амалий ва назарий йўналишларнинг айримларини санаб ўтаман: Марказий Осиё мамлакатларининг табиий микроорганизмлар дунёсини ўрганиш, биологик йўл билан тупроқнинг унумдорлигини ошириш, саноатни маҳсулдор микроорганизмлар турлари билан таъминлаш, янги бактерия препаратлари топиш, термофил микроорганизмлар фаолияти ёрдамида озуқасиз хом ашёдан оқсил моддалари олиш ҳамда халқ хўжалигига керакли маҳсулотларни ишлаб чиқариш учун янги биотехнологияларни яратишдек муҳим вазифалар турибди.

Бугунги кунда микробиолог олимларимизнинг бутун фаолиятлари Ўзбекистонимиз халқ хўжалигини янада ривожлантиришга улуш қўшишга қаратилган.

Машҳура МАВЛОНИЙ,
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг академиги.

ОНАЖОНИМ, ШЕЪРИЯТ

Наби ЖАЛОЛИДДИН

Наби Андижон вилоятининг Избоскан туманидан. Шеърлариям ўзига ўхшайди, дардли, ёниқ. Икки дарёнинг ўртасида юрибди, — яхши шоир, дадил журналист. Илк тўплами «Ялпизли кеча» номи билан чоп этилган.

ОШИҚЛАР

Баҳорнинг болалари, дейман,
Ё уммонда сарсон кемамиʼ
Хаёлан ҳам меҳр эланиб,
Ўтар ошиқлар.
Май ишқида ёнганлари бор,
Бирларига маҳбубадир дор,
Қайларига сукунат ҳам ёр.
Кутар ошиқлар.

«Оллоҳ» — деган ишқпарастлар оз,
Очликдан ҳам бўлиб сарафроз,
Тупроқ кучиб, айлаган парвоз,
Султон ошиқлар...
Шоир деган миллат бор экан,
Севмоқ иши йўргакда теккан,
Лабларига ишқ уруғ эккан,
Чандон ошиқлар...

ЙИҒЛАМА

Мен бағритош бўлдимми, моҳим,
Оловлатма дилдаги охим,
Гувоҳ бўлсин ёлғиз Илоҳим
Йиғлама жоним-ў, йиғлама
Мен йиғлай!

Қўлларимни ортингдан чўзиб,
Сочинг қучган шамолдан ўзиб,
Кетганимда сочингдек тўзиб,
Йиғлама, жоним-ў, йиғлама,
Мен йиғлай!

Мен йиғлай, ҳов ўша тош учун,
Қочган ҳув ёшлигим опичиб,
Ўзи тош, тош жоним олғучи,
Йиғлама, жоним-ў, йиғлама,
Мен йиғлай!

Мен жимман, қай йигит кўксида

Бир ёлғон йиғлайди ўксина,

Бу ёлғон қайга ёш тўксин-аʼ..

Йиғлама, жоним-ў, йиғлама,

Мен йиғлай!...

* * *

Тун эмасди, кундузи
Автобусга Ой тушди,
Бўзлаб қолди ўттизим,
Оқ сочлар бошдан учди,
Чирқиллади юрагим.

Келганди «ликопча»ми
Автоулов — кучанган?
Кучволиб офтобчани
Деган — «энди учаман»,
Пиқиллади юрагим.

Бирдан икки кўзига
Икки юлдуз тўлди-ёв,
Лабида бутун ойни

Қоқ иккига бўлди-ёв,

Қиқирлади юрагим...

Манзилим узоқ-узоқ,
Улов бўлди «ликопча»,
Бир нигоҳ менга тузоқ,
Рўбарўмда Офтобча,
У, билади юрагим!..

ТАНБУР

Ёнадур, куядур сабил тан гур-гур,
Ҳасрат-фиғонини сўйласа танбур.
Самоларда чарх урар гирён-гирён

Бўғиздан мосуво бир фарёди ҳур.

Кўнгул — додларига етиша олмай,

Жавзода қиздириб қўйилган тандур.
Ў, темир асрида қотган қонгинам,
Юракни совутгил, тур ўрнингдан, тур!
Паноҳ бизга оҳ-ла йиғлар тор ўлсин,
Тор ичра кетамиз, юр, юрагим, юр!
Чиқмас фарёдимиз куйласун танбур...

ДУНЁ ЖАМОЛИГА ЯНА БИР ЧИЗГИ

Тоғлар сузиб юрар булутлар каби,
Улуғ паҳлавонлар чўллар пишиллар.
Кун адо маҳали
Самонинг лаби
Ҳорғин Ерга мангу сирни пичирлар.
Ботиб-ботиб кетар оламнинг кўзи —
Осмоннинг рашкдан ёшлари сачрар,

Аламдан паришон сочлари тўзиб,
Лабларнинг олини қоралар, янчар...
Тун бўйи тинмайин очун юзини
Дарахтлар сийпалар
Супурги мисол.
Ер шўрлик тушига кирар чўзилиб
Мангу сир, ол лабли тонготар висол...

Рустам ОЧИЛ

ҚУВОНЧ ЁШЛАРИГА ЮВИЛСИН ИЗИНГ

РУСТАМ ака Қуёш нурларини шаррос қуядиган, шамол, олов бўлиб эсадиган юрт — Таллимаржонда яшайди. Саҳрога — Ўзбекистону, Туркманистоннинг оташ ерларига сув тарайди. Сездингиз, касби — сувчи. Шоирни, олиму-фузалони кўрса ўзини қўярга жой тополмайди. Суҳбатдошлик қилади, бахшиёна қилиб тўрт сатр-тўрт сатр шеър тўқиб баҳсу таъб айламоққа ўч. Теграсига Қашқадарёнинг «мажнун»ларини тўплаб олган. Уларнинг руҳларини кўтарган, ижодга даъват этгани этган.

Ўзи эса, сўраб қолсангиз «қўйинг, мен бир шеърди гадосиман, шоир эмасман» деб қўяди. Негадир маъюс тортади.

Мени эса унинг ана шу маъюслиги хижолатга солади. Одамлар сўз ва шеър сеҳридан узоқлашгандай бир пайтда, ҳамма нарса кун сайин моддийлашаётган паллаларда Рустам акага ўхшаганларнинг борлиги — эртага, индинга сеҳрдан, хаёлдан воз кечилмаслигига кафолатдир.

Абдували ҚУТБИДДИН.

ИСИРҒА

Қулоғингда кўрдим исирға,
Қора зулфинг ўпиб тургандек.
Чорасизман рашкимдан зўрға,
Ишқ балоси туғён ургандек.

Рози эдим исирға бўлсам,
Қора зулфинг бир бор ўпмоққа,
Посбон бўлиб қўриқлаб турсам,
Қулоғингга ишқим қўймоққа.

ТУШДА

Сўроқ қиладилар бўйнимда сиртмоқ,
Дунёда энг яқин дўстингʼ
— Китоб.
— Яхши кўрганингʼ
— Китоб.
— Сўнгги истагингʼ
— Китоб.

— Бўлди бас, тортсангчи сиртмоқ!
Янгради хитоб.
Чўчиб уйғониб шу топ,
Қарасам:
(Ҳайрият ғаройиб туш)
Бўйнимга тиралиб
Турарди китоб.

* * *

Ўтли туйғулардан оташ бир нафас
Барқ урар кўкдаги порлоқ қуёшдан.
Заррин нурларига осилган ҳавас,
Шудрингдек доналаб оқар кўз ёшдан.

Қувонч ёшларига ювилсин юзинг,
Аламдан йиғлашнинг нелигин билма,
Тупроқда тош бўлиб қолмасин изинг,
Риё денгизида сузмасин кеманг.

* * *

Шўх-шўх садоларга қанотлар боғлаб,
Самоларга парвоз айласин қўшиқ.
Наволар базмидан кўнгилни чоғлаб,
Бахту омонликка чорласин қўшиқ.

Қай шоир қўшиққа ошиқ бўлмаган,
Ошиқлар дардининг давоси қўшиқ.

Муҳаббат боғида қўшиқ куйлагин —
Ҳаётнинг энг ширин навоси қўшиқ.

Қўшиқ айт, янгидан туғилар юрак,
Ўзбегим юртида истиқлол — қўшиқ.

Она алла айтсин, ухласин гўдак,
Юртимга тарасин бахт-иқбол қўшиқ.

Ғам ёшин қуритиб, кўнгилни бутлар,
Бесабаб туғилмас дунёда қўшиқ.
Мовий осмон, пағa-пағa булутлар
Қўшиққа ўхшайди — самода қўшиқ.

Дарёлар мавжида қуёш нурлари
Мисралаб ёзаркан уммонга қўшиқ,
Рустамни сеҳрлар қўшиқ сирлари,
Куйлагай дилбару жононга қўшиқ.

ТЎРТЛИКЛАР

Осмонда чақнаган чақин бўлгандан,
Ғариб уйида шам бўлганинг яхши,
Дўстингга пинҳоний душман бўлгандан,
Тириклай ўлмайин ўлганинг яхши.

Яхшиларнинг умри қисқа бўларкан
Ёмонларга бу дунёда умр мўл.
Қаранг, лола бир фаслда сўларкан,
Қисматига битилгани тоғу чўл.

ХАЛҚАРО КЎРГАЗМА ОЧИЛДИ

Ўтган куни Тошкентдаги Киночилар уйида Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги, хўжалик ҳисобидаги «Интерсервис» республика ташқи алоқалар бирлашмаси, Ўзбекистон Республикасининг Фан ва техника давлат қўмитаси ҳамда «ЦМИ» инновация фирмаси ҳамкорликда ташкил этган халқаро компьютер кўргазмаси очилди.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари А. Возненко анжуманнинг расмий очилиш маросимида халқаро кўргазма иштирокчиларини республика ҳукумати номидан қизғин табриклади. Бу тадбир Ўзбекистоннинг компьютер техникаси ва уларга дастурлар ишлаб чиқарувчи йирик фирмалар билан иқтисодий ҳамкорлигини ривожлантиришда ҳамда Марказий Осиё ҳудудида компьютер бозорининг ташкил топишида муҳим омил бўлади, деб умид билдирди.

Кўргазмада Америка Қўшма Штатларидаги «Америкаи компутер системс», «Борланд», «Ксерокс», Канададаги «Накоси инк», Япониядаги «Сони», «Панасоник» ва жаҳоннинг бошқа бир қанча йирик фирмалари ишлаб чиқарган замонавий маҳсулотлар намойиш этилмоқда.

Халқаро анжуман иштирокчилари Марказий Осиёда ҳозирги замон компьютер технологияси орқали Буюк ипак йўлининг тикланишига ўз ҳиссаларини қўшишни мақсад қилиб қўйишган.

СУРАТДА: кўргазма залида.
А. ЗУФАРОВ (ЎзА) олган сурат.

Қорақалпоғистон Республикасида Тошкент шаҳар маданияти кунлари олдидан

ДЎСТ БИЛАН ОБОД УЙИНГ

Қорақалпоғистон Республикасида бўлиб ўтадиган Тошкент шаҳар маданият кунлари яқинлашиб бораяпти. Шу кеча-кундузда ҳамма жойда тайёргарлик ишлари авж олдириб юборилди. Ана шу ҳақда Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар кенгаши раиси, Тошкент шаҳар маданият кунларини ўтказиш бўйича комиссия раиси Ражаббой ЙЎЛДОШЕВга мурожаат қилдик.

— Тошкент шаҳар маданият кунларининг Қорақалпоғистон Республикасида ўтказилиши тарихимизга олтин ҳарфлар билан ёзилади. Тошкент саноати, транспорти, қурилиши, фан ва маданияти ниҳоятда ривожланган шаҳар. Тинчлик шаҳри. Бу шаҳарни жаҳон танийди. Кейинги икки йилда Тошкент шаҳрида катта ўзгаришлар бўлди. Республикамиз Президенти Ислом Каримов Бирлашган Миллатлар Ташкилоти 48-сессиясида сўзлаган нутқи билан Ватанимизни, Республика пойтахти — Тошкент шаҳрини яна бир марта жаҳонга танитди. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг бир йиллиги ва республикамизнинг биринчи пойтахти Тўрткўл шаҳрининг 120 йиллиги арафасида ўтаётган ҳозирги маданият кунлари жуда катта тарихий воқеа бўлиб қолади. Чунки бундай тадбирлар ҳозирча ҳеч бир республикада ўтказилаётгани йўқ. Осойишталик, тинчлик фуқароларни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ҳимоя қилишда Президентимизнинг хизматлари катта бўлаяпти. Шунинг учун ҳам меҳнаткашларимиз республика ҳукуматининг ички ва ташқи сиёсатини қалбдан қўллаб-қувватламоқдалар.

Ўзбек ва қорақалпоқлар азалдан бир халқ, бир жон, бир тан, Бағри кенг, ҳалол ва оққўнгил халқ. Бизларнинг томиримиз бир. Маданиятимиз, адабиётимиз, санъатимиз азалдан чуқур илдиз отган. «Алпомиш» каби достонларимиз икки халққа ҳам баравар. Ўзбек йигити Арслон, қорақалпоқ қизи Гулойим образлари орқали «Қирққиз» достонида дўстлигимиз ифодаланган. Шу боисдан ҳам қорақалпоқлар ўзбек ўз оғам, деб фахрланади.

Қорақалпоқ маданиятини ривожлантиришда ўзбек маданиятининг аҳамияти катта. Қорақалпоғистонда илм, фан, адабиёт, санъат, мусиқа, рассомчиликни юксалтиришда ўзбекистонлик оғаларимизнинг ёрдами бениҳоя катта. Тошкент шаҳри — бу қорақалпоғистонликлар учун улкан билим маркази. Бизнинг республикамиз академигидан тортиб оддий, олий маълумотли мутахассисларгача устозлари Тошкентда, ўзбек халқининг истеъдодли вакилларидир.

Маданият кунларига тайёргарлик Қорақалпоғистон Республикаси Олий кенгаши, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар кенгашининг диққат-эътиборида турибди. Ташкилотлар, вазирликлар, ижодий муассасалар ўзларига бириктилган ишларни бажонидил бажармоқдалар. Чунки маданият кунлари республикамиз халқларининг улкан байрамига айланади. Жаҳонга танилган ансамбллар, Мукаррама Турғунбоева номидаги «Баҳор» давлат ансамбли, Алишер Навоий номидаги Катта академик опера ва балет театри солистлари, Ҳамза, Аброр Ҳидоятов номидаги драма театрларининг таниқли артистлари келишади. «Ялла» давлат вокал чолғу дастаси, Қори Ёқубов номидаги ўзбек давлат филармониясининг «Зарафшон» ансамбли ижодий жамоалари катта концерт кўрсатадилар.

Маданият кунларининг аҳамияти шундаки Тошкент шаҳридаги йирик-йирик саноат корхоналари билан Қорақалпоғистон Республикаси саноат корхоналари ўртасида ҳамкорлик риштaлари боғланади. Шартномалар тузишади. Маданият кунларида таниқли санъаткорлар, адиблардан ташқари «Сельмаш», Тошкент чинни заводи, «Ўзбекмебель» давлат акционерлик бирлашмаси, Тошкент тўқимачилик комбинати ва бошқа йирик корхоналар, бирлашмалар раҳбарларининг келиши кутилмоқда. Ушбу корхоналар, бирлашмалар ўзлари ишлаб чиқараётган маҳсулотларидан кўргазмалар ташкил этадилар. Қорақалпоғистон Республикаси корхоналарида бўлиб амалий иш олиб боришади, иқтисодий алоқалар ўрнатишади.

Маданият кунлари қатнашчилари республикамизнинг шаҳар ва туманларида бўлиб пахтакорлар, чорвадорлар ҳаёти билан танишадилар.

Қорақалпоғистон Республикаси ёзувчилар, рассомлар, композиторлар уюшмаларида олий ва ўрта махсус ўқув юртларидаги учрашувларда иштирок этадилар. Ўлкашунослик ва санъат музейларида бўлиб қорақалпоқ халқининг ўтмишдаги ва ҳозирги ҳаёти билан танишадилар. Шаҳар ва туманлардаги театрларда, маданият саройларида, клубларда концертлар, кинофильмлар кўрсатадилар. Буларнинг ҳаммаси маданиятимизнинг, илм-фанимизнинг, санъатимизнинг ривожланишига кенг йўл очиб беради.

Тошкент шаҳар маданият кунларининг ўтказилиши халқларимизнинг дўстлигини, ҳамкорлигини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади. Ота-боболаримиз айтганидек; дўст билан обод уйинг. Марҳамат, сизлар учун эшигимиз ҳамиша очиқ.

Р. ЕШИМБЕТОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

• Биз билган ва билмаган тарих

ҒУМИЛЕВНИНГ АРМОНИ

Одамни ўстириш учун Ғурур керак. Ғурур деганда ўтмишдан ибрат олиб қадам босиш тушунилади. Биз туркийларни 1917 йилгача дунё биларди ва салоҳиятимизни тан оларди. Кимларнингдир айби билан бугун бизни дунё кечикиброқ таниди. Шу маънода сўнгги истило биз учун оқлаб бўлмайдиган офат келтирди. Энди биз тараққийга кирамиз десак, ўша миллий ғурурни тиклашимиз лозим. Бу ғурур билан аждодларимиз Мутлоқ ҳақиқатдан ўзга ҳеч ким ва ҳеч нарсага бўйинсунмасди. Ушбу ўринда бизга руҳ берадиган айрим жиҳатларинигина эслатиб ўтиш фойдадан холи бўлмас.

Ҳозирги замон тарихчиси ҳодисалар ҳақида эрамиз бошларидан бошлаб гапиришни жуда хўш кўради. Хўп, бу эрада туркийлар жаҳон тараққийсига не улуш қўшишди? Йирик муаммо. Биз масалага батафсил жавоб беришга улгурмаймиз. XXI аср зиёлилари насиб этса жавоб беришади. Ҳозирча шуни айтиш мумкинки, бу даврда туркийлар ўзини тиклашда ва дунёни англашда катта хизмат қилишди. Туркийларнинг ИЛК ОЛТИН ДАВРИ туркий хоқонликлар ҳисобланади. Ушбу масалани ўрганишга асли туркий бўлган Л. Н. ГУМИЛЕВ бутун умрини сарфлади. Биргина шу инсон 32 йиллик меҳнатининг маҳсули сифатида «қадимги турклар» (русча, Москва, 1967) китобини эълон қилиб, дунёни лол қолдирганди. Барибир, у ўз ишидан қониқмади. Ваҳоланки, асарда туркий хоқонликлар давридаги аҳволимиз хусусида батафсил маълумот берилган. Китобни ўқисангиз ғурур пайдо бўлади. Масалан, Гумилев **«ҳар бир халқнинг тарихи узоқларга бориб тақалса-да, ҳамма давр тарихчиларида халқнинг келиб чиқишини бирор санадан бошлашга интилиш бор. Дейлик, римликлар ўзларининг келиб чиқишини — римнинг ташкил топишидан бошлашади ва араблар ҳижратдан,**

— Руслар 862 йил қўлёзмаларидан,

— Французлар Хлодвик Меровингдан... халқимиз тарихи бошланади, дейди. Туркийлар учун бундай сана — 545 йилдир» (26-бет) — деб ёзади. Албатта бундай қарашда кўпроқ марказлашган давлатга эга бўлиш ҳисобга олинган. Демак, эрамизда дастлабки марказлашган давлат қуриб, жаҳонга отилиб чиққан халқ — туркийлардир. Туркийлар ўша пайтда фақат Хитой ва Эрон билан мулоқот қилган. Қолган халқларнинг давлат мавқеи ҳали унчалик аҳамиятга эга эмасди. Бу далил ўз вақтида «эътибор»дан четда қолдирилди.

Иккинчи бир ҳол: Гумилев Хитой манбаларига таяниб ёзади: туркийларда **«хон кўтариш тантанали суратда ўтган: улуғлар даъвогарни кигизга ўтқазиб қуёш йўналиши бўйича даврани тўққиз марта айланиб чиқишган. Уларни йиғин аҳли олқишлаб туради. Кейин хон бўлмишни отга миндириб, томоғини ипакли латта билан бўғишади ва дарҳол сиртмоқни бўшатиб неча йил хонлик маснадида ўтиришини сўрашган»** (53-бет). Бизнинг давримизда юртбошилар муддат билан сайланади ва сайлов ҳам ўзига хос тантана ҳисобланади. Демак, бу ҳол бизга Европадан ўтмаган, балки аксинча, биздан жаҳон маданияти удумлари қаторига кирган. Нега аввал бўғиб, кейин муддат сўралган? Чунки, ўша лаҳзада кишининг руҳий ва жисмоний имконияти билинади-да.

Учинчи бир далил: дунёнинг бу даврда тараққийга эришувида ИПАК хом-ашёсининг алоҳида ўрни бор. Қадимда бу хом ашё фақат Хитойда бор эди ва хитойликлар жаҳон бозоридаги ўз мавқеларини ўйлаб ипак ишлаб чиқариш технологиясини сир тутишади. Бироқ Гумилев уқтиради: **«Хитойдан ипакни олиб чиқиш айнан туркийларнинг қўлидан келди»** (45-бет). Шундай қилиб, дунё туркийлар туфайли ипакдан фойдаланишга муваффақ бўлди.

Буларнинг барчаси БИР АСР ичида рўй берди. Унинг замирида юксак МАЪНАВИЯТ турибди. Бу сингари далиллар бизнинг ғуруримиздир. Афсуски, Гумилев 1967 йилда куюнганди: **«Бу халқнинг** (туркийларнинг А. Ё.) **тарихи ҳалигача қадар ёзилмаган»**.

Абдумалик ЁҚУБ.

ҲАР КИМКИ ЁМОН БЎЛСА, ЖАЗО ТОПҚУСИДИР!

«ҲОМИЛАДОР» АЁЛ

Шу кунларда Андижонда «Вокзал—93» операцияси ўтказилмоқда.

Транспорт ички ишлар бўлими ходимлари Жалолобод—Бишкек поездида кетаётган икки йўловчининг кўзлари олазарак бўлаётганини пайқаб қолди. Уларнинг бири 25 ёшлардаги қорақош йигитча иккинчиси эса ёши ўтинқираб қолган «ҳомиладор» аёл эди.

Милиция ходимлари уларни текширганида «ҳомиладор» аёл — Соколова Валентинанинг қорнига боғланган тугундан бир килограмму 180 грамм қорадори чиқди.

Аниқланишича, уни Чечен Республикаси фуқароси Руслан Атабоев Қирғизистондан бир миллион 600 минг сўмга сотиб олибди. Бу фуқароларга нисбатан жиноий иш қўзғатилиб, тергов бошлаб юборилди.

(ЎзА).

• Футбол

«НЕФТЧИ» — МАМЛАКАТ ЧЕМПИОНИ

● «Атласчи» (Марғилон) ва «Сурхон» (Термиз) — олий лигада.
● «Пахтакор»га нима бўлди?
● Яхшиям, Қосимов бор...

Футбол — миллионлар ўйини. Спортнинг энг оммавий тури ҳисобланади. Футбол бу нафақат ўйин, балки гўзал спектакль ҳамдир. Шу боис етти яшардан етмиш ёшгача бўлганлар уни бирдай севади. Футбол аввало мухлислари билан «тирик». Майдондагилар ҳам шинавандалар учун тўп тепади.

Республикамиз футбол жамоалари ҳам мухлисларини хушнуд қилиш ниятида яшил майдонларда тўп суришди. «Нефтчи» чемпион бўлди. Биринчи табақада тўп сурган «Атласчи» ва «Сурхон» жамоалари олий лигага йўлланма олишди. Ҳар уч жамоа футболчию мухлисларини муваффақият билан табриклаймиз.

Мавсум якунлари ҳали кенг муҳокама қилинади. Шундай бўлса-да, «Пахтакор» ҳақида баъзи фикрларни айтиб ўтсак. Иккинчи давра учрашувларида тошкентликлар дарвозабони ва ҳимоячилари бўш ўйнаганликлари туфайли муҳим очколар бой берилди. Илҳом Шарипов, Нўъмон Ҳасанов, Фарҳод Магомедовлар ўйинидан мухлислар қониқмади. Агар ана шу ўйинчилар жон куйдириб ғалаба учун курашганларида «Пахтакор»нинг ўрни бошқача бўлиши мумкин эди. Абдуқаҳҳор Маъруфалиев эса бу мавсумда анча суст ўйнади. Эҳтимол, бунга унинг жароҳат олганлиги сабабдир.

Миржалол Қосимов ва Шуҳрат Мақсудов ҳақида алоҳида тўхталиш керак. «Пахтакор»нинг бахтига, яхшиям, Қосимов бор экан. Миржалолнинг чемпионат бошларидан «Пахтакор»да тўп сурганлиги фойдали бўлди. У ҳам ҳимоя; ҳам ярим ҳимоя ва ҳужум чизиғида бирдай жон куйдириб ҳаракат қилди. Команда ўйинчиларининг бутун ҳаракатини мувофиқлаштириб турди. Яъни диспетчерлик вазифасини аъло бажарди. Миржалол ўзининг ажойиб голлари билан ҳам ишқибозларни кўп бор шод этди. Шуҳрат Мақсудов — талантли футболчи. Бу ҳужумчимиз ўзининг чаққон, кескин ҳаракатлари билан футбол ишқибозларига ёқиб қолган. Олдинги чизиқда у билан ўйнайдиган тузукроқ шерик топилмади. Шу сабаб баъзи учрашувларда Шуҳрат якка ўзи тўп билан олдинга ташланишга мажбур бўлди. Кейин эса кетма-кет жароҳат олиб қатор ўйинларда иштирок этмади. Агар барча учрашувларда тўлиқ қатнашганида тўп киритиш борасида энг юқори натижага эришиш мумкин эди. Команданинг ва биринчиликнинг энг кўп гол урган ўйинчиларидан бири Шуҳрат Мақсудов эканлиги бежиз эмас.

Ўрни келганда яна бир нарсани айтиб ўтиш жоиз. 60 минг томошабин жо бўладиган «Пахтакор» стадионининг мавсум мобайнида қарийб ҳувиллаб қолганлигига киши ачинади. Бу ўйингоҳ нафақат республикамизда, балки ҳамдўстликдаги энг йирик спорт иншоотларидан бири. Тўғри, ашаддий ишқибозлар стадионга келиб севимли командасини қўллаб турдилар. Лекин улар жуда кам. Бунинг сабаблари ҳам бор. Стадион маъмурияти ишқибозларни жалб этишга юзаки қаради. Тошкентда бўладиган ўйинлар хусусида реклама бериш ва афишалар чиқаришга жиддий қаралмади.

Равшан ШОДИЕВ.

«ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ»

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ

Бош муҳаррир АЗИМ СУЮН

Таҳрир ҳайъати: Абдулла ОРИПОВ, Абдулҳафиз ЖАЛОЛОВ, Азиз НОСИРОВ, Аслиддин БОЛИЕВ (масъул котиб), Зиёд ДАВРОНОВ, Ислом ШОҒУЛОМОВ, Олимжон НАЗАРОВ, Тўхтамурод ТОШЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Осиё бозори» иловаси учун масъул), Шоқосим ШОИСЛОМОВ.

Мафкура ишлари ва партия ҳаёти бўлими — 33-21-45
Иқтисодиёт бўлими — 33-47-80, 32-53-14
Парламент фаолияти ва ҳуқуқ бўлими — 33-76-04, 32-53-70
Фан ва маданият бўлими — 33-07-20
Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-11-49
Ахборот ва спорт бўлими — 33-12-56, 32-55-16
Тижорат, эълонлар — «Осиё бозори» редакцияси — 33-38-55, 32-55-70,32-54-12
Шароф Рашидов фонди — 33-20-36, 32-54-35.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ

Андижонда — 4-48-85;
Бухорода — 3-96-12;
Гулистонда — 2-26-22;
Жиззахда — 3-31-86;
Навоийда — 3-74-76;
Наманганда — 6-43-43;
Нукусда — 4,44-62;
Қаршида — 3-25-79;
Самарқандда — 35-22-90;
Урганчда — 6-72-60;
Термизда — 2-23-01;
Фарғонада — 6-37-16.

● Рўйхатдан ўтиш тартиб № 000120.
Газета офсет усулида А—2 форматида босилади.
Ҳажми 3 босма табоқ.
Босишга топшириш вақти — 21.00. топширилди — 22.30.
Г — 635. № 207. топширилди — 21.00.
Навбатчилар: К. РИХСИЕВ, А. РЎЗИЕВ.

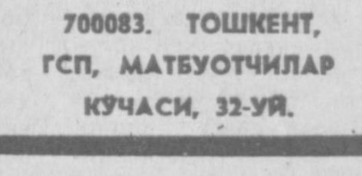

МАНЗИЛИМИЗ:
700083. ТОШКЕНТ, ГСП, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32-УЙ.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили «БуюкТурон» кўчаси 41-уй.